МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет. Арадуьйлу 1923 шера дуьйна

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГІалгІай обкоман, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхарчу Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 38 (3990). | Шоатта, 25 март, 1964 шу. | Мах 2 кеп.

КХАШКАРА БАЛХАШ СИХЛУШ ЛАТТ

* * *

БЕРРИГА НИЗ—ЯЛАТ ДИКА А ХАННАХЬА А ДІАДИЙНА ДАККХАРА

Дика а сиха а дІадоладаьд бІаьстан балхаш Урус-Мартана управлене «Красноармейский» совхоза шоллагІча отделене. Соахка гурахьа аьхача латтта макхаш а даьха тІоадал дІакъайлай. ДІаюваш латт хьалха юш йола культураш. ХІанзехьа а дІайийна йоалаш латт горох, кен.

Дика кийчо яьй отделене шекара свекла дІаера а. 260 гектара тІа минеральни удобренеш тайсай. ХІьта тІоадал дІакъовлара макха баьккхаб. Шекара свекла хьалкхеяра вІашагІъеллай механизированни пхи звено. Эшаш йола техника тІачІоагІъяьй царна. Доккхий социалистически декхараш тІайийцад хІара звенос.

600 гектара тІа хьажкІаш хьалкхеергья отделене. Йиъ механизированни звено хургья хьажкІий кхашка къахьегаш. ХІара гектара тІара 40—45 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуэцаргья укхаза. Из кхоачашдара дика лард еллай. ДукхагІча площаде ширдаьнна кхо диллад, хІара гектара 2,5 центнер а кхоачаеш минеральни удобренеш тайсай 300 гектар совгІа долча лаьтта.

Хьалха юв культураш дІаювча низи хьинари ца кходеш къахьег трактористаша Агуев Расус, Сайдулаев Мальнака, кхычар а. Сменни нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

Сурта тІа: Агуев Расус кулгалду агрегат горох дІаюваш я. Отделене агроном С. Дажаеви учетчик С. Алимхановн горох дІа мишта йийнай хьожаш боахк.

И. ПЛИЕВА сурт.

25 мартага кхачалехьа 3183 гектара тІа дІайийнай вай республика колхозашкеи совхозашкеи тайп-тайпара культураш, царех 1248 гектар горохи 308 гектар баьца даараши да.

Дика а сиха а дІадув ялаташ Грозненски, Сунженски, Урус-Мартана управленешка.

Цул совгІа свеклаи гидуаргаши дІаера кхаш кийчдеш ба боахамий механизатораш, укх деношка дІае йолаергья уж культураш.

ХІара сахьатах пайда эцаргболча тайпара вІаштІехьбаккха беза кхашкара болх.

Бизза болх байта беза ерригача юртбоахамa техникага.

Диццалийта йиш яц: ханнахьа а дика а дІадерга хьежжа мара ялат хьувкъарг ца хилар.

Юрта боахама къахьегахой — берригa низ тІабахийта къахьега бІаьстан балхаш толаме чаккхдахара!

МЕХАНИЗМАШЦА ГІУЛАКХ ДЕРГДА

Кубански механизатора В. Первицке методах хьажкІаш кхеяр Іадаьмате пайдана гІулакх да. Цидухьа хьалха латтача механизатора хьежжамца болх бе дагІа я тха звено а.

Оаха декхар тІайийцад 200 гектар долча лаьтта хьажкІаш кхее а хІара гектара тІера 35 центнер чуя а.

Цу тайпара толамаш даха вІаштІехьдаргда органически минеральни удобренеех бизза пайда эцаш хилча. КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий материалаш Іомаяьр удобренешта юстар вуаргаш. Оаха гурахьа зяб оахача хана хІара гектара центнерал совгІа йолаш минеральни удобренеш тайсай, 2 эзар тоннl совгІа моттигера удобренеш а еххай.

Цул совгІа дика дийшад оаха агрохимически кружокашка а. ХІанз хов тхона минеральни удобренеех пайда мишта эца беза.

ЛерттІа кийчъяьй оаха тракторaш, сеялкаш, кхыйола юртбоахама инвентарь. ХІанз макха боаккхаш да тхо.

Култ-кара деш дола балхаш юкъера дІа а даьха духхьал механизмашца хьажкІаш хьалкхее лерхІ оаха. Дош кхоачашдара берригa низ тІабахийта къахьег тха звенос.

С. МАЗАЕВ,
Урус-Мартана производственни управленерча Мичурина цІерахча совхоза 3-ча отделене звеньевой.

Декхараш кхоачашдергда

ГІорваьнна воача Кубанерча механизатора В. Светличне опытах шекара свекла хьалкхее а цуй хІара центнерага дІабода мах лоха хилийта а декхараш тІайийцад тха механизированни звенос.

Де лерхІар кхоачашде тхоай низ дІекхоачаргба аьнна хет тхона. Гектара тІара 300 центнер свекла якхха лерхІ оаха. Цхьабакъда ца сел дика хьохкам бац. Керттердар да дерригa балхаш техникаца дар, хьайоаккха продукци даретІа хилийтар. Тхоай социалистически декхараш тІеккхоачашдара эша торонаш йолаш я тха. Из хьахьокх дІадахача шера хІара гектара тІара 481 центнер шекара свекла яьккхача «Джалка» совхозерча Хаялоа Мумас кулгалдеча механизированни звено опыто.

Дика кийчо яьй оаха укх шера а леpттІа болх бара. Цкъа-дале, эгтара дикагІа дола лаьтта деннад тхона, шоай гІулакх хов а болх бовзаш а болча нахах латт звено. Эшаш йола техника а хьанийцай оаха. ХІара сага хов да шийдекхар. ХІьта тхоашта хьаденна лаьтта гурахье аха а аьха макха а баьккха Іодиллад оаха. ХІара гектара тІа 15—20 тонн ширдаьнна кхо диллад, 80—100 килограмм минеральни удобренеш тайсай. Дерригa балхаш агротехнически дикача хана а бокъонца а деш чаккхдаьхад. Цу гІулакхо тхона бокъо лу боккха хьувкъам чуэцаргхиларах дог тийша хила.

Тха механизированни звено коллективо яхь лоаттаю кхоалагІча отделене Эскиев Шамсе кулгалдеча механизированни звеноца. Доккхий социалистически декхараш тІайийцад тха лоадахоша. Цу звенопарча Мягкиев Іумара дош деннад 300—320 центнер шекара свекла хьалкхее.

Иштта вІаши яхье а даьнна къовсам лоаттабу оаха техникахи юрта боахама инвентарахи бизза пайда эцара. Дерригa балхаш механизмашца дергда оаха, хІара денна сарралца къахьегаргда хьинар ца кходеш.

Ш. АДАМОВ,
Шаьла производственни управлене «Гудермесский» совхоза свекла лелаеча звено кулгалхо.

Хьалхара гектараш

Дикача хьокхамашца накъера тха бригада бІаьстан балхашта. Еррига тракторaш, сеялкаш, нохараш, кхыйола инвентарь ханнахьа тоаяь ялар.

Дика лард еллай оаха юртбоахаме культураш хьувкъаяра. ЛерттІа хьаьдаьа тхоай бригадана тІаяІоагІдаь лаьтта. ТІоадал дикагІа чуюаргйолаш а оасараш кІезигагІа хилийтара а гуррахье аьхад кхаш.

ХІанз керттердар ха зехьа ца йоаеш бІаьстан хьалхара культураш сихагІа дІаер да.

Макха а баьккха катокаш тІехьа тайсача сеялкашца 50 гектара тІа горох дІайийнай тракториста Н. Гапонова, сеяльщика К. Зубкова. Агротехника бокъонаш телха ца еш нийсача мутІарех дІайийнай цар горох.

ХІанз сихбенна гидуаргаш дІаяергйола лаьтта кийчдеш боахк механизатораш. Макха а боаккхаш дика тоаду лаьтта. Цига дика толамаш доах тракториста И. Бердина.

Лоаццача хана дІадийна даха лаьрхІад оаха ялаташ.

А. ЕРЕМИН,
Сунженски производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза, 3-ча бригада бригадир.

Хьалха латтарий совещани

Вай республикерча свекла лелаерий совещани хилар КПСС обкоме. ГІоралънача Кубанерча механизатора Светличне методах шекара свекла хьалкхеярах дийцар цар.

Совещанв хьеллаш къамаьл дир КПСС обкома секретара нов. Титова. Свекла лелаерашта хьалхашка латта декхараш белгалдаьхар цо. «Вай декхар да,—аьлар цо,— воай Светличнеяи Первицкеши хьалкхебе...».

Светличне методах, цо дІайолаяьча свекла хьалкхеяра кердача технологех, вай республика Іалама хьалехи свекла хьалкхеярах йолча торонех лаьца дийцар юрта боахама министра заместителa нов. Федотова.

Шекара свекла дика хьункъае шоаш бІукъожабеш ца хилар белгалдаьккхар дукхача механизатораша.

— Керттердар да, — йоахар цар. — техникахи хьалха латтача опытахи бокъонца пайда эцар

ДИКА ДУ КХАШКАРА БАЛХАШ

Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза пхелагІча отделенерча нв. Толгаеви Ахадови керте латтача агрегаташа бІаьстан балхаш хьинаре дІадоладаьд. Цу шин агрегато дІайийнай бІаь гектар гаргга горохи кени.

Доккхий къахьегама толамаш доах лаьттанцара тІоадал сопаеш макха боаккхаш волча цу отделене механизатора нов. Шамсадове а. ХІара денна норма тІеххкоачашъеш производственни план 120—125 процент кхоачашъю цо.

Дезача цІейна доккхийча толамашца накъа бахкар духьа шерра яхь йоаржаьй механизатораш укх деношка.

Г. ЗАКИРОВ.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШЦА НАКЪА ГІОРГДА 1 МАЯ

* *

КІИРА ХЬАЛХА

Май сийна социалистически яхье яьнача «Красный молот» заводе чов лоаладеча цеха коллективо дика къахьегама толам баьккхаб. 24-ча марта валови продукци арахецара квартальни план толамца кхоачашъяьй.

Хьалхашка латта декхараш тІехника кхоачашдарца белгалъяьнна я Жданов Алексей Дубасов Алексей кулгалду формовщикий бригадаш, Лунячкина Павела кулгалду стерженщикий бригада, Фурсенко Ивана кулгалду обрубщикий бригада, иштта кхыяраш.

Май сийна яхье яьнача коллективашта юкъе дика къахьегама толамаш доахаш я болат лоаладерий коллектив а. Дукха ха йоаццаш ремонт яьча мартеновски пешка тІа болх а беш нн. Ильясовеи Лахтиновеи кулгалдеча болат лоаладерий бригадаша ший графиках арахецкозача болат. 25-ча марта кхоачашъяьй болат лоаладерий коллективо квартальни план.

К. ТИМОФЕЕВ.

ШЕРАГІА ЯРЖАШ ЛАТТ ЯХЬ

«Малгобекнефта» НПУ мехкдаьттахой болам раьза хинна хьал а лаьца ЦхьоалагІча майна сийленца накъа бахара хьинаре къахьегаш ба Грозненски локомотивни депо къахьегамхоша.

Къаьстта дика къахьегаш я механически цеха коллектив. Март бетта план 25-ча ден кхоачаш а яь, хІанз апрель чотах къахьегаш я из. Цу бетта план а 23 дийнахьа кхоачашъе дош деннад цо.

Иштта дика къахьегаш я тепловозашта ремонт еча цеха коллектив. № 20—75 йола тепловоз цхьа ди-бийса графикал хьалха ремонт яь арахийцад цо. Къаьстта дика къахьегаш ва слесарь Мизаев Аллан, иштта кхыбараш.

Плана тІех муль хІаккуьхьаш дика болх беш я локомотивни бригадаш а.

Г. АНОХОВ.

ЗАВОДА РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ

Семилетка декхараш хаьал хьалха кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба Грозненски мехкдаьтта чаккхдоаккхача завода рационализатораш. Цу балхаца даькъа лоац дукхача болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха.

Тха завода рационализатораша дош деннадар рационализаторски предложенеш балха юкъе а кхухьаш семилетка шерашка пачхьалкхенна 9 бІаь эзар сома пайда бе. Укх дІадахача пхе шера цар пачхьалкхенна баь пайда 692 эзар сом ахча да. Белал чаккхйоаккхача установкай оасарле лаккхьара хьакъехьара дукхха предложенеш йихьай балха юкъе цу юкъа.

Къаьстта дика рационализаторaш ба 4-ча цеха технологаш нн. В. Дудник, В. Куравин, Б. Мельников, П. Бедрицкий, С. Штейнгарт. Цар балха юкъе йихьай 10 совгІа предложени. Цкъа-дале, мехкдаьтта продукташ шелъярен конденсаци ярен системага хьежар уж, шоалагІа-дале, технологически схема эргаяккхарца колоннашкара давлени лохъяьй, иштта кхы дукхха кердадараш балха юкъедихьад цар.

Трансформаторий даьтта даккхара керда технологи балха юкъеккхухьаш дика къахьийгaл рационализатораша Бычкова Раисас, Таналиц Азата, Дмитриенко Витале, иштта кхычар. Цар еннача предложене торо хилийтай цхьа пайда мишта царах цІаьхен пайда эца.

Кердадараш балха юкъехкхаьара керттерча цехий технологеи дукха тІехьабисаш коксовикаш а. Масала, коксови цеха болхлоша балха юкъейихьай укх шера боккха мах бола шин предложени. Мехкдаьтта чаккхдаьккхача юхейисача продукташта йовхал телача пещкий оасарле массехказа лаккхъяьй цар. Коксови кубаш кІезигагІа сайца латт. Цу предложенеща шера бу пайда 20 эзар сом да.

Цеха начальника нов. Мулина, воккхагІа волча механика Николаева, оператора Коваленкос коксови цехера дІаухахий цІендара мероприяти кийчйир. Йизза из мероприяти балха юкъейихьа еце а хІанзлехьа хІара бетта 200 тонн мехкдаьтта продукташ кхое торо хул.

Дукха ха йоаццаш мехкдаьтта продукташ дукхагІа кхоачара конкурс йолайир. Из конкурс йолаелча денз цу даькъе балха юкъейихьараш 40 рационализаторски предложени я. Цу предложеней цхьаццаболча авторашта премеш еннай. Царна юкъе ва пхьоалагІча цеха слесарь П. Мышинский, йиьлагІча цеха оператор И. Ноздренко, парафинови цеха слесарь И. Козинкин, иштта кхыбараш.

Уж санна дика болх беш рационализатораш кхы а ба тха заводе. 6-7 яхача коксови кубобатарея аварийни линена компенсатор оттаьй. Цо а боккха пайда баьб производствана. Завода берригa рационализатораш 275 болхло ва. Денгара денга кхы тІа а дукхагІа хул уж.

Рационализаторски боламе дика дакъа лоац къоначa болхлоша рационализатораша. Масала, комсомолец Мулин Анатолий смена инженер волаш воалавелар болх бе, хІанз воккхагІа вола инженер ва из. ХІанзлехьа цо балха юкъейихьараш 12 предложени я. Иштта дика рационализатор ва къона болхло комсомолец Хаджиев Султан а.

Заводе болх бечарех ахаш кхалнах ба. Царна юкъе дикагІа бола рационализатораш цеха йоккхагІа йола инженер Бычкова Раиса, установка начальник Красковская Галина, оператор Демина Елизавета, иштта кхыбараш ба.

ДІадахача шера ерригa балха юкъейихьараш 723 предложени я. Цар пачхьалкхенна баь пайда 143 эзар сом да.

Укх шера тІайийца социалистически декхараш дизза кхоачашдара кхы тІа а дикагІа къахьега дош деннад завода рационализатораша.

Л. ШАХОВ,
Грозненски мехкдаьтта чаккхдоаккхача завода рационализаци инженер.

Мая сийна

ЦхьоалагІча майна сийленца накъа яхара шерра социалистически яхь а йоаржаь хьинаре къахьегаш я Грозненски крекинг-завода установкай коллективаш. Царна юкъе цу яхье хьалхара моттиг яьккхачарех я нов. Бузиева кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цІи делаю № 21 йолча установка коллектив. Январа февраля шин бетта план тІеххкоачаш а еш плана совгІа итташ эзараш сомаш мах боал продукци арахйинай цо. Валови продукци арахецара квартала план 19-ча марта кхоачашъяьй установка технологаша. Ер бутт боалехьа шоллагІча квартала чотах продукци арахеца лерхІ цар.

«Малгобекнефта» НПУ мехкдаьттахой болам дог раьза хинна хьал а лаьца марти апрели шин бетта план дукхха тІеккхоачаш а еш майна сийленца накъа баха дош деннад установка болхлоша.

Б. КОСТОЕВ.

Кога гІирсий доакъош деча Таганрогски фабрике хьакъестача телата-тІоарсна зигех картон юхІаьта йоагІаш йола химически обработка яьчул тІехьагІа из дІайоккхийт стакаш, ккхий задникаш, кхыйола хІамаш кийчъярга. ЧІоагІалга диллача цу тайпарча картонах яь хІамаш бокъонца йолча телатах яьрел эшашагІа хилац, хІаьта маьха дукха дарегІа а я уж.

Шийт продукци мехкарча 170 предприятена дІакхухьийт фабрико.

Сурта тІа: кога гІирсашта картон кийчъеча цехе. Механизмашка хьожаш я цу чура болхло К. Коренная.

В. Турбина сурт.

ТАСС Фотохроника.

Хими—ахархочун новкъост

КПСС ЦК Пленумаша шерра хьалийяхад юрта боахама химизаци яра наькъаш. Ялаташ, сомаш, баьца даараш хьувкъаде, боахамий экономике сихха дегІайоалаеторо хургья химех кхетамца пайда эца. Из дика кхетаду Грозненски производственни управлене № 3 йолча сомийн баьца даарийн совхоза пхьоалагІча отделене болхлоша. Химех эгтара дикагІа пайда эц укхаза Жерновицкая Марияс кулгалдеча шоллагІча бригадо.

ХІара гектара тІа 350 центнер кабуц, 200 центнер нарсаш, 250 центнер помидораш хьалкхее социалистически декхараш тІайийцад бригада. Уж сийленца кхоачашйара соахка гурахье а чІоагІа къовсам болабир бригада коллективо. Кабуци нарсаши дІаюергйолча воркІ гектара тІа хІараненa 20 — 25 тонн кхоачийташ тоннах 50 — 60 килограмм калийни удобрени а тохаш тоадаь ширдаьнна кхо диллад. ХІаьта кхо диллалехьа эзба лаьрхІа дика аьха макха а баьккха кийчдар кхаш. Цу тайпара дика тоадаь Іоділлар бригадо помидораш дІаювргйола лаьтта а. Укхаза суперфосфат а тохаш кийчдаь ширдаьнна кхо диллад. Помидораш дІайогІача хана кхы а дулларгда из.

Зиза тохача хана нарсаштеи помидораштеи чІоагІлуш йоагІача хана кабуца минеральни подкормка е лерхІ бригадо. 14 гектара тІарча баьца комараштa дилла доалаш латт минеральни удобренеш теха тоадаь кхо. Зиза Іодожача хана минеральни подкормка ергья комараштa а. ТІадаьнна оасараш дІадахара гербицидаш еттаргья. Цу гІулакхо торо хулийтаргья планах лаьрхІараш 40 центнер мара йоаццача хІара гектара тІара 60 центнер чуя. Иштта да тІайийца социалистически декхараш.

23 гектар йолча сомий беша хІара гектара тІара 45 центнер кхораш, 60 центнер хьачаш, 60 центнер Іежаш, 80 центнер хьайбаш чуя аьнна тІайийца декхараш кхоачашдара чІоагІа къовсам лоаттабу бригадо. Сом дикагІа хьувкъабара хІара гектара 2,5 центнер суперфосфати пхьа центнер борнодоломитови а йолаш микроудобренеш тессай укхаза хІанзлехьа. Іажех, кхорех кхычарех а бурилгаш хулача хана аммиачни селитраца подкормка ергья сомий гаьнашта.

Уж балхаш деча, хьинар ца кходеш къахьег трактористаша Михно Михаила, Гончарое Василе Джабраилов Махьмада, баьца комараш лелаеча звено болхлоша Юртаева Александрас, Козарева Екатеринас, Кипп Марияс, кхы дукхханеша.

Шерра-шера боккха хьувкъам чуэц Халкиянн Алексея кулгалдеча бригада коллективо, цо гІулакх деш а я 67 гектар Іажий беш. Планах лаьрхІараш 90 центнер мара йоаццача соахка хІара гектара тІара 97 центнер Іажаш чубера бригадо. 6000 совгІа тонн Іажаш дІабелар хьамсарча Даьхенна. Укх шера кхы а доккхагІа къахьегама декхараш тІайийцад болхлоша, уж кхоачашдара низи хьинари ца кходеш къахьег цар. Іажий беш соахка гурахье а тоаяьй, хІара гектара 28—30 тонн кхоачийташ кхо диллад. Июнь бетта минеральни подкормка ергья Іажашта зиза тохалехьеи бурилгаш еча ханеи, зене йола садоакха хІамаш йоаяра молхаш еттаргья. Укхаза дикагІа къахьег Чухлебова Надеждас, Артемьева Валентинас, Шевченко Полинас, Бисултанов БайІаьллас, кхычар.

Тайп-тайпара культураш хьувкъаяра лоархІаме да болхлошта агрохими дар. Агрохимe кружоке дешаш ва 60 саг. Лекцеш ешаш ба дика кхеташ бола специалисташ — агрономаш Гагиев Руслан, Сорокина Лидия, Жерновицкая Мария, совхоза керттера агроном Черных Григорий. Дукха хІамаш хайнад царгара агрохими Іомаерашта. Шоай кружоке Іомадаьр практически чаккхдоаккхаш ба уж хІанз. Цар дош деннад 1 Майна кердача толамашца накъа баха.

Ам. ПЛИЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ ХИМКОМБИНАТ ДЕГIАУХ

Шергара шерга дегIаух Грозненски химически комбинат. Февраль бутт бовча деношка болх бе дIайолаелар гIишлоймонтажни организацеша хьалхь шоллагIча аргIан синтетически спирт доаккха керда цехаш. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дог гIоздаьккхача химически комбината коллективо хIаналехьа арахийцай эзараш тоннаш спирт. ДIадахача шерана нийсдича хIанз спирт шозза дукхагIа арахец.

Химически цеха шоллагIча аргIан синтетически этилови спирт доаккха цехаш дика Iалашъяй кердача оборудованешца. Цига болх беш я йоккха компрессораш, эзараш тайп-тайпара контрольни прибораш, иштта кхыяраш.

Уж корпусаш хьалъеча хьинаре къахьийгад гIишлонхоша, монтажникаша. ХIанз кердаче цехашка, установкашка лоархIаме продукци арахецаш дика къахьегаш ба аппаратчикаш, машинисташ, инженераш, техникаш-технологаш.

Химически комбината къаьнача цехашка болх беча технологашна санна кердача цехашка а пиролиза пишкашка мехкдаьттах хьакъестачи газа бедалах хьайоахк из лоархIаме продукци. Пиролиза цех чоалханерча сооружений комплекс я. Цига болх беш я боккха низ бола трубчатай пиролизни пишкаш. Цар болх беча хана лакха температура хул, цо торо хулийт мехкдаьттах хьакъестача газах этилен хьалаккха. Вешта пишкел кхоазе дукхагIа низ ба цар, пайда дукхагIа а лу. Аппаратташка беча балха юкъе керда устройстваш кхальаро вIаштIехьловлийт компрессировани ялехьа, пирогаз кIувне продуктехи тIоадалахи дикагIа хьакъоастае.

ДIахе компрессоранца 45 атмосферага кхачална низ тIабоккийт пирогаза, тIаккха кхычо цехашка этилен хьакъоастадерэн концентраци ярах дIачуйоккийт из.

Газоразделене цех. Из я йоккха предприяти. Цу чу болх беш я итташ ректификационни колоннаш, бIаьш трубчатий холодильникаш, теплообменникаш, насосаш, контрольно-измерительни прибораш. Шена этилен хьакъоастаду цига 35 градус лоха температура йолаш. Цу цехе шелал хилийтара болх беш я вежарашха йолча Чехословаке хьаьь турбокомпрессораш.

Цу цехашка хьинаре болх беш ба йоккха балха опыт йола говза инженераш-техникаш нн. Пурахин, Зайдман, Травинин, Мочалов, Кашин, иштта кхы дукха къона аппаратчикаш, машинисташ, слесараш. Газоразделене цехера даьлча 20—25 атмосфер низ тIа а боккийтаж синтеза цеха дIадоккийт этилен. Цига йоккхача шин корпусе а циркуляционни компрессораш, керттера аппаратащреакторащ, царна эшшача боарамах шелал. ИIохал доаттаю оборудованеш. ректификационни колоннаш, иштта лакха, юкъера лока низ бола насосаш. Цига спирт хьахул реакторашка. Цар чу массеха бIаь градус йIовхал хул, 70 атмосфер давлене а хул. Реакторашка хин-спирта конденсата ректификаци а еш дIенду спирт цхьанна йола зенера хIамаш дIакъестеш. Иштта мехкдаьтта газа бедалах 92 процент дола этилови спирт хьахилалехьа химкомбинатий дукхача пишкашка, аппараташка, машинашка, трубопроводашка гIоала чакхъйа дза бедала. ШоллагIча аргIан спирт хьадоаккхача дукхагIа къахьегараш къона болхлой ба. Царна шоай опыт дIалуш ба дукха хана дена цига къахьега говза специалисташ нн. Ранчук, Большакова, Бунов, Черняев, Кудинов, иштта кхыбараш.

ШоллагIча аргIан спирт динкха доладелча дена этилови спирт доаккхача вай мехкарча химически предприятешта юкъе йоккхагIа лоархIачарех цаI я Грозненски химически комбинат. Комбината коллективо кхетаду юртбоахама химизаци яр мел лоархIаме да, цудухьа химически продукташ дукхагIа арахецара шай хьинаео низи кхо ца дена къахьегаш а из.

Синтетически этилови спирт—из кхача ба. Цхьа-далé, цхьа тони этилови спирт доаккхача дIанхача хана дIадоккийтар 5 тоне хлат, е 12 тонн коартолаш, хIанз из спирт доаккхача цар когаметта дIадоккийт мехкдаьттах хьакъеста. ча газа бедал. ХIаьта кхачах продуктех хьадоаккхача спирта тоннага дIадодаш хинначул шозза кIезагагIа да хIанз цхьан тоннага дIадодар. Грозненски химически комбината газа бедIлах этилови спирт арахецаро торо хулийт эзараш тоннаш ялат кхоле. Цул совгIа этилови спирт кхача ба синтетически каучук хьаеча заводашта.

Грозненски химически комбината коллективо карагIдийна дика дараш дукха да. ХIаьта а кхы а кхоачашде дезаш хьалхашка латта декхараш дукха да. Царех керттерчарех да из хулла сихагIа керда цехаш болх бе дIайолалийтар, арахецача продуце качество дикка лакхъяр, цунга дIабода мах, иштта лохбар. Коммунистически къахьегама предприяти яха сийлен цIи яккхар. Цу даькъе хьинаре къахьегаш я из коллектив семилетка яккхагIча шера.

Ф. МУСТАФИН,
инженер.

Керда хьеш йола производственни мощносташ хьалхь а яьа сихагIа болх бе дIайолалийтара социалистически ях шоашкара дIайолайр Пермски области химикаша. ТIа-тIа дукхагIа хул цу яхьа юкъеухераш.

ХIанз дукха хе йоацаш Серго Орджоникидзе цIерахча Пермски химически заводе болх бе йолаеннай натрия гипофосфит еш йола опытно-промышленни цех. Промышленноста тайп-тайпарча доакъошка чIоагIа эшаш а лоархIаме а продукт я цу цехе хьаер. Кердача цеха технологически схемаш караерзаелга дика каммакал а йолаш леладу цига. Хьалхара продукци арахийнай.

СУРТА ТIА: хьаьъта продуктага къожаш йол шека технолог Нина Келтычина.

Е. Загуляева сурт.
ТАСС фотохроника.

Дага лаьттар кхоачашхилар

Ше бер долча хана дена Беляев Михаил чIоагIа безайм болаш вар слесарь хила. Цо лаьрхIар технически училище деша вака. Мехкдаьтта вышкаш тIа болх бар дар цунна дукххача хана дена дага лаьттар. Даьхенна дукхагIа мехкдаьтта дIадалар чIоагIа лоархIаме гIулакх хилар кхета а деш, цига ше дикагIа пайда лургхиларах дог тийша вар из. Нов. Беляев технически училище деша вахар. Ши шу доаллешехьа дика чакхъаьккхар цо училище, Iомайир слесара специальность. Болх бе дIаволавелар из. Дукхьашка хала бар цунна из болх. Дукха ха ялалехьа дика кхетабир цо из, слесара болх барал совгIа, миччахьа ше эшшача болх бе кийча вар Михаил. Ди тIехьа ший говзал лакхъеш къахьийгар цо. Иштта къахьегарах дукха ха ялалехьа операторалла хьожавир из. Ший бэлха говзал йолча Михаила дукха хала хиланзар из болх бе. Карбулаке мехкдаьтта доаккхача операторалла болх а беш хьалхашка латта декхараш тIехкхоачашдеш массехк шу даьлар. Цига из болх беш волча хана кхы а боккхагIа кхаъ хулаш цхьаькха дика хетар хилар цунна. Грозненски мехкдаьтта институте деша вахийтар из производствера. ХIанз йиълагIча курсе дешаш ва Михаил. Дукха ха йисаяц институт а яьккха юха ше хиячанача из балха ва. Дог тийша ва из кхы а боккхагIа ше пайда лургхиларах.

Н. СОФРОНОВ,
оператор.

Потребкоопераце болхлой совещани

Укх деношка город Грозне болх бе йолаеннай потребкоопераце болхлой ерригроссийски совещани. Российски Федераце ялхайтта краерен областерей хьаьший ба цига дакъа лоацаш. Царна юкъе ба лоалахарча вежарашка йолча республикай — Дагестана, Къилбаседа ХIирий, Черсий-Балкхарой вйкалаш.

Совещани хьайийлар Респотребсоюза председателя производства дешашта волча заместителя нов. Осипова. Цо хаддаш дийцар Нохч-ГIалгIайчен респотребсоюза алкогольни доацача малара цеха балхах лаьца. 1963-ча шера план 121 процент кхоачаш е иь 4 миллиони 800 эзари гектолитр хий арахийцар цо. Иззза механизаци автоматизаци яь я цех. Лакха говзал йола специалисташ ба цига болх беш. Из хьагойт цар балха юкъеккувлача мехкерча рационализаторски предложенеша. Масала, респотребсоюза производственни комбината технорука нов. Шаликова поточни лини тоеш эргаьккхей. Из бахьан йолаш эиь саго беш хийна болх цхьанне бу.

Совещане дакъа лаьцарий йиш хилар комбината цехий балхага хьажа.

И. ЛЬЯНОВ.

Грозненски ацетоно-бутиловй завода лабораторе Ви яхо медицински - кристалически витамин яьккхай.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аттехь) къона лаборанташ Ксения Дубинскаяи Валентина Бердниковай технически процессага хьожаш болх.

А. КОБИАШВИЛЕ сурт.

БIАЬСТАН БАЛХАШ СИХХА ЧАКХДОАХАРГДА

БIаьстан балхаш дика дIадолаьйна «Назрановский» совхоза механизатораша. Бехктоххаме декхараш да хIанз царна хьалхаш, ца латтараш.

Цу балхашта хьалха латт совхоза коммунисташ. БIаьстан балхашта хетаяь укх деношка хьайийла партийни собрани йир совхоза партийни организаце. Цига хьаймаьлаш дир совхоза керттерча агронома, отделеней управляющеша, агрономеша, механизатораша, кхыбар. Иштта шоай балхашпара кхоачамбоацараш, уж дIадахара де дезараш хийцар коммунисташ.

Лоацачча хана 7115 гектар лаьтта аха деза совхоза механизаторий. Совхоза дукхагIйолча отделенешка хаьнахьа ремонт яь кийчъяьча техникаца дика дIаболабаьб из болх. ХIаьта цу лаьтташка укх деношка дIае йолаергья юкхьанца дIаюе горох, кен, кхийола культураш. ХIанз уж балхаш де кховатхьа гаргга тракторца кхашна араьнай 27 механизировании звено.

3 дийнахьа 200 гектарага дIакхоачаш лаьтта аха вIаштIехьдаьннад Сурхотiарчен Янзарерчен отделенешкарча механизаторий. 150 процент гаргга я цар балха оасарле. ХIанз уж темпаш кхы а лакхъеш къахьег цу отделенешкарча механизатораша. Лаьтташ ахара балхаш 5-ча апреле чакх а хьаха ялатеш хIаье болебала дош деннад цар.

Дика къахьегаш ба укх деношка Пхьилекъонгий-Юртарча отделенера механизатораш а. Укхаза шин сменах болх белга вIаштIехьдаьккхад. Балха кхаь дийнахьа 120 гектар лаьтта аьхад. Лаьттанара тIоадал соцаяра балхаш толамца чакх а доахаш юхедисача 800 гектар лаьтта 10-ча апреле ахьа даккха лерхI цар, оахам дика а долаш.

Лаьтташ ахара балхаш вогIа латт Аьлти-Юртарчен Iаьли-Юртарчен отделенешка. ХIанзчул тIехьагIа 2500 гектар гаргга лаьтта аха деза Аьлти-Юртарча отделене механизаторий. Цхьабакъда, лертIа вIаштIехьдаьккхадац оахам дара эша кийчо елга.

Иштта хьал да цу деношка 70 гектар мара лаьтта ца аьхача Iаьли-Юртарча отделене а. ХIанз шин сменах болх беш болча механизатораша 350 гектар лаьтта 10-ча апреле ахка даккха дош деннад. Цул совгIа, горох, кен дIабувлга укх деношка дIадолале а лерхI цар.

Шоай балха тIара кхоачамбоацараш гучадоах, уж цIендаь дIадахара предложенеш тел коммунисташа, парте боацараша. Масала, дикка совий бешамаш я совхоза цхьайолче отделенешка ХьатIакхаьчай цу совий гаьвашта молхаш тоха еэа ха. ХIаьта дукхагIйолча моттигашка кхоачамхилал орпискивателаш, кхийола инвентарь ац. Механизаторашта лертIа общественни питани хилийтара гIулакх дика вIаштIехьдаьккхадац. Цул совгIа, Iаташ, хадаш Iалишдаьдац цхьайолча отделенешка. Эсала латт трактори бригадашка къахьегама учет лелаелга а. Масала, шоаш баьна балхах сайрайна мел, фу доагIа хоеш хилац Iаьли-Юртара механизатораш. План тIехкхоачашъярах алапеа совгIа луш бола мах хоадамболаш бец механизировании звеношка.

Кхы тIехьа а ца доаккхаш укх деношка уж кхоачамбоацараш цIендаь дIадахара, бIаьстан балхаш лоацача хана чакхдахара, механизаторий лертIа йоакхо яра де мел дезар вIаштIехьдаккха деза совхоза кулгадхоша.

И. ТУМГАЕВ.

ЦIЕЙНА НАКЪА БОЛХАШ

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дог гIоздаьккха хьинаре къахьегаш я «Старогрознефть» НПУ цхьоалагIча промысла коллектив. Хьалхашка латта социалистически декхараш дизза кхоачашду цо. Мехкдаьтта даккхара шин беттен из беттен план тIехкхоачаш а еш, планал совгIа цо даьккха мехкдаьтта массехк эзар тоня я.

Укх шера план хаьал хьалха кхоачашъяра яржача яхье хьалхара моттиг яьккхачарех я коммуниста Хачатуров Рафаила кулгалъу Хаян-Корт яхача участка коллектив. ХIара бетта план тIехкхоачашъю цо. Смена нормаш тIехкхоачашъеш а къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна а ба операторашка. Мурадян, Решетников, газосварщикаш Свинцов Александр, Степанов Анатолий, иштта кхыбараш.

Мехкдаьттахоша дош деннад март бутт бовлехьа планал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьтта даккха. Цу гIулакха шоай низ хьинаре кхолаш цар. Сийленна накъа болх уж ЦхьоалагIча майна.

А. ТИЩЕНКО.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргIанарча заседане дийцар Сунженски Октябрьски районий Советаши харжархой наказаш кхоачашдара гIулакх мишта лел яхь дош.

Президиумо белгалдаьккхар, бахача йаха деш дола коммунально-бытовой гIулакхаш тоадара, берийн дарбани учрежденеш, торгови предприятеш шерьяра, ндх баха нункташ тоара тIадерзадаь йола наказаш кхоачашдара общественноста новкъосталца Советаша белгталара болх чакхбаьккха хилар.

Сунженски районa станицашвйн юртешкен хьалдаь шиъ керда сельмаг, массехк школа, берий бешамаши яслеши, хи тIа гIоала гIашлой ши тIий тилад. Карабулакски поселкови Совета депутаташ вIаштIехьдаьккхад чуIе дукха квартираш йола ши цIа хьалдаь а эксплуатаце дIадеина а доаккхилта. Моттигерча Советаша чакхдаьккхад Карабулака поселке, Нестеровски, Серноводски станицешка баха нах хиша Iалашбара гIулакх тоадара хьакъехьара дош.

Октябрьски районе хьалдьай: 120 моттиг йола берий беш, ателье, проката пункт, бытовой комбинат 34 эзар погонни метр дIаьхача наькъашкеи тратуарашкеи асфальт йиллай, н. кх.д.

Цунца цхьана Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар Советий исполкомаш харжархой наказаш кхоачашдара лертIа оарцогIаьнашеш инициатива йолаши ца хилар, кхоачамболлаш цухьара резерваш ца лехар, депутаташ, общественноста цу гIулакха юкъе кIезига оэаш хилар. Дукхха моттигаш я цар гIулакхаш формалла леладеш. Масала, Октябрьски райсовето 82 наказах ехаиел совгIадараш горсовете дIахьожадаьд уж кхоачаш де дезаш йола организацеш декхарийла яр дехаш. Цхьабакъда, царех дукха дараш района ший низащеи средстващеи кхоачашде йиш йолаш дар.

ХIанз а кхоачамболлаш лаьккхьбаьбац наказаш кхоачашдара хьалхара предприятей, колхозий, организацей а юртий Советий а кулгалхой бехктоккхам. Советий исполкомаша шоай заседанешка ладувгIац цу кулгалхой отчеташка. Сунженски района цхьайолча исполкомаша вIашагIтехадац харжархой наказаш, уж кхоачашдергдола гIулакхаш вIаштIехьдаьхадац.

Лакхехьарча Совета Президиумо Советий исполкомаша декхарийла яьй юхедиса наказаш кхоачашдара де мел дезар де. Цу гIулакха хьалда хапаши бехктокхамера нахи оттабе беза, шерра балха юкъеоза беза депутаташ активаш.

Президиумо республикански газеташта тIадиллад харжархой наказаш кхоачашдаьлга мишта лел хаддаиза газетий оагIош тIа лувцилга, бахача наха дIадехараш теркал ца деш, бюрократически лелаеш болча Советий исполкомий, предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоашта критика елга.

Цу заседане сопам тIайийнаб Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутатий предложенешка, замечанешка, письмошка хьажара порядка хьахьехьа.

Боахами культурен дегIайоалара кешаш чакхдоахача Лакхехьарча Совета депутаташа гойташ йола инициативе хьаллацар дукхьа Президиумо оттадаьд Лакхехьарча Совета сессешка йийца а письмош тIа яхьаь а йола предложенеши критически замечанеши министерствай, управленей, ведомствай, учреждений, предприятей, организацей кулгалхоша сиха а лаьрхIа а теркалъе езаш хилар. Уж декхарийла ба шоашка хьанхаьнача письмошка шин денах тIех ца ялалехьа хьажа, ейна предложенеш кхоачашъяра чакхдохаш долча гIулакхий хьакъехьа е уж чакх ца дахара бахьанаш хойтам депутаташка хоам бе.

ХIанз дукхха хана дена цхьанне а тамаш яц газеташ тIа деча автоматически линеш, конвейераш, иштта кхычараш болх бе йолаяллейтара хьакъехьарча хоамех. ХIаьта Волгоградски химикаша укх деношка эксплуатаце дIаелар бIарча автоматизировани предприяти. Продукци тела йолаенай Волжски химически комбинатера дукхьашкхерайр — шинни завод. Цигара ерриге производствени процессаш механизаци автоматизаци яь я, цхьайолче производствашка саге кулг хьаеча хIамаех вIаьна хьокхаделе де, заш а деш.

БIаьш эзараш автомобильни шинаши камераш кхоачарга мехка автобоахамашка волжски химикашкара.

Сурта тIа: аьрдехьа — байда резина кийчъеча - автоматий цех. Аьттехьа — цхьоалагIча сборочни цеха конвейер.

С. Курунина сурт.
ТАСС фотохроника.

БАРТ ТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

Грозненски «Электроприбор» яха завод вай республикерча предприятеех эггара къонагIчарех цаI я. Тха коллективо дика Iомабаьб кердача производства болх. Завод дегIайоалаяра, прибораш дукхагIа хьаяра дика къахьийгад цо.

ДIадахача шера дика къахьийгар завода болхлоша керда технологически процессаши оборудованеши балха юкъехьара. Цу шера цар балха юкъейнхьача кердача технологеи оборудованей пачхьалкхена баь пайда 16 эзар сом кхача да. Цу заводе хьа мел еча хIамаех дукхагIъяраш хьайора цхьан корпусе, хIаьта а цу цхьан шера завода коллективо арахийцараш 200 совгIа оборудовани я. Ше-ший серех электроизмерительни прибораш арахецаргйолаш болх вIаштIехьбаьккхаб.

Токарни автоматашца хьаяь деталаш балха юкъеихьаро торо хилийтай къахьегама оасарле 3—4-эза лакхъе. Даклени я еш прибора чоалханерча деталашта кепа тох хIанз цу заводе, пластически массеех хьаяй итташ деталаш, конвейера новкъосталца вIашагIъехк ерригa прибораш, цу гIулакхо торо хилийтай цига бола беш хинна 20 саг завода кхыча участкашка балха вахийта. Технически прогрессе дика даьха лаьцад завода рационализатораша. Цар балха юкъейнхьача предложенеша пачхьалкхена баь пайда 10 эзар сом да.

Дукха ха йоацаш хьалъяь яьннай завода цхьаькха керда корпус. Хьалхашка латта декхараш кхы а дикагIа кхоачашдеш я завода коллектив.

С. АБОИМОВ,
Грозненски «Электроприбор» яхача завода керттера технолог.

ТIАХЬОЖАМА НОВКЪОСТАЛЦА

СМУ-8 партийни организацера партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала групп. па чувогIа 11 саг. Тайп-тайпара балхаш деш бола коммунисташ, комсомольцаш ба уж. Цул совгIа участкашка массехк пост а я укхаза. Ерригаш а 39 саг чувоагIа тIахьожама новкъостала группана.

Цун балха керттерар—тхоай материалех яь решенеш чехкка а бокъонца а кхоачашъелта да. ХIаьта из гIишлош хьалъеча бокъонца лоархIаме да.

Балха хIара бетта планировани ю балха. ДIахо бергболча балха план оттае тора ца луш хапаш ух цкъаза гIишлой мах. дашка. Цудухьа доаккхагIча даькъера ший тIахьожам гIишлош дика хьайрав. материалаш талхаргйоацаш дIеоттаяь лоаттаярех, уж лертIа довл а деш дIахийтараш тIабоахьаяб группа.

ДIахача шера каст-каста брак йола перекрытеш, балкаш, гипсах яь плиташ кхухьийтар тхона железобетонни изделей заводера. Цу продукцена акташ уеттайора участкий кулгалхоша, хIаьта уж акташ теркал а яцар завода кулгалхоша. Цу гIулакхага хьежар партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала группе. Цу акташка а цул тIехьагIа хьанйеча материалашка а хьежача нийса хилар гучадаьлар ерригa акташ. Парте горкомерча партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитета заседане дуцаш оттадир из дош. Цу гIулакхах заседанена юкъ дала дийзар брак аьрей. Юкъ-юкъе брак ейсаш а хIанз цу заводера тхона хьакхуьа продукцеш дикагIа я.

95 квартале хьалъеча цхьан цIеной юкъ чухьаьдаяр. ДIатехкача цунна бехке хилар прораб. Бехке волчоа бетк а беш хина из юхаметтаоттадаьра из гIулакх администрацена хьалхашка оттадир тIахьожама новкъостала группо. Из прораб балха лох а веш юхаметтаоттадир ве.

Наха чуIе цIенош хьалдаре дIаяхийта лаьрхIа йола пачхьалкхен материалаш шоай машинашта гаражаш хьалъярга дIаухийт аьнна цу квартале хоам хилар тхога. Цу сахьате дIатехкача бегъхилар из дош. Тха гIишлонхошкара нийца а ейзаь шоашта гаражаш хьалъеча железобетонни балаш дIаахийтаяр цхьаболча бехкеча наха. Уж пачхьалкхен материалаш ехараашта де доагIаш дола талазар дир цо дош тIахьожама новкъостала группа хьалхлена партийни собрание дийцача.

Тха управленей иштта тхо гIишлой материалашта Iалашдеш йолча организацейа кхоачамбоацараш тха тIахьожама новкъостала группо гучадахарах лаьца цхьаькха а масал доаладергда аз. ДIадаха шу чакхдоаллаш Пензерча стандартни цIеной завода брак йола столярни изделеш ерa тхона. Цу сахьате цу заводо кулгалхошка а КПСС Пензенски городской комитета партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитетага а цхьатарра письмош дIахьийтар цу гIулакхах лаьца тIахьожама новкъостала группо. Цул тIехьа. гIа лертIа материалаш хьалъакийта болабелар уж.

Укх деношка гIишлой участкен материалаш ца товаре бахьанаш «Комсомольски прожекторца» цхьана лохаш я СМУ-8 партийно - пачхьалкхен тIахьожама новкъостала группа. Укхаза гучадеьнараш хьайийлача партийни собране дуаца, пенгазета тIа цувах язде, иштта производствени собране а дауна дага да тхо.

А. ГОЛЫШЕВСКИЙ,
СМУ-8 парторганизаце партийно - пачхьалкхен тIахьожама новкъостала группа председатель.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 28 март, 1964 шу.

ДОШ ЧIОАГIА ХУРГДА

Бехктойхаме хӗ я хIанзарвир. Доладенна кхашкарa балхаш. Цхьаккха а сахьат вехьа ца доадеш сихха ӏӗкхдӏахӗ дӗӏӗ уж. Ӏелхаеӏ йиш яц агротехникӗ, хIана аьлчӗ, гIулакх дарга хьӗжжӗ мара хургдац дIадийнар а.

200 гектара тIӗ дIа а йийна хIара гектара кIара 80 центнер хьажкIаш яха лаьрхIад аз кулгалдечӗ звено коллективо. ТIайнца декхараш сийланца кхоачашдарa дикa лард йилаӗ оаха. Ширдаьнна ихо диллад кхашка, ӏуррахьӗ ӗ аьлча йаьтти тIоадаӗ дIакъовлара макха боакххаш латтӗ. Цул совгIа тхоаӗ участка хIара гектара тIа 2,5 — 3 центнер минеральни удобренеш тӗссаӗ оаха.

Кубанерчӗ гIорваьникача хьажкIаш лелаеркочун В. Первицке методах хьажкIаш лелаe безам ба тхӗ. Оаха лерхI лакха хьувкъам хьалкхеба а хIара центнер хьажкIаш йиккарга дIабода мах геттарӗ лохбе а. Из кхоачашдулургда нагахьа сание тIоадаӗ дIакъовлӗр, ӧӗсар дIадаккхар, культураш кийлхьар, кхмдола балхаш дара машина техника хулe. Цхьаьола инвентарь хIаха а йоадаш я тхо, цаӏ маря яц сеялка, кIийга ла мaкхаш, катокаш яц, хьажкIаш кийлахьара эша инвентарь а яц. Совхоза директа декхар ду оаха эшӗраяца тхоаш Iалашдар, хIаьта низ хьинарa ца кходеш къахьега а лакха хьувкъам хьалкхеба а дош лу оаха.

В. КОДЗОЕВ,
Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьажкIаш лелаер.

КХОАНЕ гарIахьувлараш

ХIАРА IАТТАГАРА— 2600 КИЛОГРАММ ШУРА

Хьайбаӏ продукци дукхагIа яккхара шерра кӗьоъаш хьадийлад КПСС ЦК февральски Пленумо. Пленума решенеш кхоачашъяра низи хьинари ца кходеш къахьег тха шурий - товарни ферма коллективо.

20 етт ба са кхоабаш. Дешна 180—190 килограмм шура йоаких ӗ. Дукха тIехкхоачашъю шура яккхара дийнальяра воргe. Из бахьан долаш квартальни план 17 феврале кхоачашъяьӗ аз. Кхоабача хIара Iаттагара 2600 килограмм шура яккха аьлла тIайца социалистически декхараш сийленца кхоачашдeртда. Хьамсарчӗ Дӓьаенна дIалургья 52000 килограмм шура.

ТIехкхоачашӗр аз хIара кхоабачӗ Iаттагарa 2350 килограмм шура яккха аьлна тIайӗца декхараш, хIара Iаттагара 2575 килограмм шура йыккхар соахка. Болх дика вIаштIехьбеккхар, дикагIча доаркаӗ опытах бизза пайда эцар, распорядок тӗлхӗ ца яр бахьан долаш торо хилар са уж толамаш даха. ЛоархIаме да доахaннa дикӗ гIуӏакх дар, уж кхабара рацион ийсе оттаяр, ханнахьa хиӗ мӗлацар. Минеральни подкормка е еза хьайбашта, цӗрна хьалхашка масса хана хилийта дезӗ тух, мел. Дукха шура тIатох доахана карбамид лушӗ хӗлча. Хьаьккха шура дена оза еза, белгальякхха ез иш хьоаналя.

К. РАДИЕВИЧ,
Сунженски производственни управлене Кирова цIерахча колхоза шурий-товарни ферма доярка.

ДIАХО А ТОАБЕРГБА БОЛХ

Безаме саг ва Сала. Везача хоттагIчунга санна хоза къамаьлду цо шийтара новкъостах эшаш вeнача болхлочунца. Цунна фу эш хьоек. Товра дий дIавохийт. Из бахьан долаш дукха везa из отделене, дика управляюш ва оал цунах. ХIаьта Наурски производственни управлене дикагIчарех я цо кулгалду «Надтеречный» совхоза кхоалагIа отделени. Таймасханов Салайна боахам дика боазalга, цо болх дика вIаштIехьбоакхаьта да из.

Шоаӏ йоакхо яр бахьан долаш хьинар ца кходеш къахьег цакха. ТIагIерта кьовсий лоаттабу отделенеа хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдара. Шерра шера къахьегама доккхий толамаш доал цар.

Дика чакхдаьккхар цар дIадаьлла 1963-гIа шу. Ялатий боакха хьувкъам чуийцар. Планах 4000 тонн кIа, мукх, хьажкIаш дIаяла езача Даьхенна дIаелар 6100 тонн. Хьайбаӏ боахамиӗ болх лерттIа тоабар бахьан долаш, хIара бежа Iуно, жа Iуно тIагIертта къовсам лоаттабарех торо хилар планах паччахьалкхенна дIадала дезар 349 центнер дулх мара доацача 3400 центнер дулх дIадала. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 2150 килограмм шура яьккхаӗ отделене, тIехкхоачашъяьӗ шура дIаялара план а.

Юртбоахама продукци дукхагIа яккхара дика лард еллаӗ отделене укх шера. Доаркаша денна тIехкхоачашъю шура яккхара смени нормаш, дика Iангара доахаш летт деррига хьайбаш, гурраxье аьхад зӗба лаьрхIа дола лаьтта, дика кийчъяьӗ техника, дика аьӗ кхмйола кийчо а. ХIана дIадоладаьд отделене кхашкара балхаш.

П. АБАЗБЕКОВ.

ДИКАГIА БОЛХ БЕ ДОГ ДОАГIА

Доккхий толамаш даьккаӗ соахка Шелковски производственни управлене «Красный пахарь» яхача артела колхозхоша. Плана дукхха совгIа даьккхад ялат а хьайбаӏ продукци а.

Баьча балхах премиальни ахча, ялат, кхмйола продукци тел колхозе. Цудулье дикагIа къахьета безам боагIа колхозхой. Дика болх барах 918 центнер кIа, 120 центнер хьажкIаш ецаӏ колхозхоша. Масала, хьувкъам дика кхебарах механизаторашта М. Ерохина, П. Беликова, М. Дикова 800—1100 килограмм ялат деннад доагIачул совгIа.

ХIаьта шурий-товарни ферм а плана совгIа яьккхача шурий хIара килограммах ахча тийнад. ДикагIча доаркашa Е. Драниченковас, К. Юдаковас, кхьчар хIаранӗ 140 — 250 сом преми ийцаӗ.

Жа лелахерий хьашташ а дика кхоачашду колхоз. Масала, тха совдаккхарах жи Iуша Вадуев Увайса, Аблурашидов Мажита, шитта кхачарна 150—250 сом преми еннаӗ. ХIаьта боакхагIа болча жӗ Iуша В. Мануйлова, О. Ватаева кулгалдечa бригадашта 30 — 40 пхи-ялх бутт баьнна Iоахарий денна. Планаӗ совгIа продукци яккхарах ахчанӗ совгIаташ телaро вахьe къахьегамнара безам совбоах.

М. ТКАЧЕНКО.

БЕРРИГА НИЗ—ШУРА ДУКХАГIА ЯККХАРА

ХЬАЙБАШ боахамашта интенсификаци яра, дукхагIа дулх, шура, фуаш, тха даккхара, цу продукташка дIадоIар чухкахьа даккхара даькъе доккхий декхараш хьалхашка оттадир цоӗ, Н. С. Хрущева 1964-чa шерa 28-чa февралӗ партяни, советски, юртбоахама органий болхлой совещане ше аьча доладӗ тIа. ВIалла ла йиш йолаш дац рентабельни боахамашта уллув тIехьадусаш, паччахьадкхен декхараш шоӗех дIатIахьерчаш боахамаш хуга, производство ӗсала лелаерга, хьалха латтарий ойнт шерра юкъе ца кхултилгa.

ХьалхагIа а саннa, паччахьалкхен доккха декхар тIадисар боакха республика детта доахан леладечӗ боахамий болхлошта, паччахьалкхенна дIа ца луш царна ийцкар 13992 тонн шура. Паччахьалкхенга шура йохкара план алхха 80 процент мара кхоачашъянзар республико. Юртбоахама лаьттаӗ 100 гектара лоархIаш 64 центнер мара шура яккханзар колхозашеи совхозашек. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яккха шура 1573 килограмм мара хиланзар, вешта аьлча 1962-ча шера кьккачул 181 килограмм кIезигагIа.

Шура яккхаран из паччахьалкхенга йохкаран къаьстта чIоагIа тIехьадисар 7 эзар тонн совгIа шура тIайисача Грозненски Урус-Мартанӗ управленеӗ боахамаш. Паччахьалкхенга шура йохкара план дукххачa хана бена кхоачаш ца яр йоккха яхь долаш гIулакх да детта доахан леладечӗ боахамий болхлошта, берригa низ тIабахийта беза шура йаккарех йохкарен даькъе семилетка ялхлагIча шерa тIайица декхар сийленца кхоачашдара.

Совхоза цу юкъагIа аьккха хилачул 111 тонн алсамъаьнна укх шерa хьалхарча шин бетта республика колхозашкеи совхозашкеи аьккха шура. 10 килограмм лакхъеннаӗ беттача Iатта продуктивность а. ХIара кхоабача Iаттагара дIабахача шин бетта аьккха шура 194 килограмм я. Из бахьен долаш кIезиг-дукха алсамъаьккха йиш хилар паччахьалкхенга йохка шура. Нагахьа санна совхза март бетта хьалхарча итт дийнахьа 1027 тонн шура ехка хиннаяле, укх шера 1104 тонн еккаӗ, вешта аьлча, соахкарчул 77 тонн дукхагIа. Къаьстта чIоагIа дега товм беш да цхьакха: шура яккхара гIулакх во лелаеш хиларах чIоагIа критика яиза ца доалаш хина Грозненски Сунженски управленеӗ цхьадола боахамаш дукха а дикагIа лелабе деьнад доахангара шура яккхара болх. Паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план дӗлаӗ хьалха кхоачашъе торо я цу шин управлене хьайбаш леладерий.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша дегаш ура в оттадаь, итташ доаркаш ба укх деношка доахапа луш йола шура алсамъаккхара тIагIертта къовсам лоаттабеш.

Укх шера шин беттан итт дийнахьен хIара Iаттагара 480 — 600 килограмм шура яьккхаӗ «Терский» совхоза доаркаша Кандиевас, Кадыровас, Войеековас, Мацевас. Шелковски управлене «Красный пахарь» яхача колхоза доярка Галина Нагумановас шин бетта хIара Iаттагара 592 килограмм шура яьккхаӗ, хIаьта цу колхоза доярка Татьяна Озеровас — 504 килограмм.

Iаьа лерттIа кийчо аьла, доахана шортта а дика а доакъар Iалашдаьча, доакъара карбамид юкъейоалаьча дика лел шура яккхара гIулакх, аьхк лучул кIезигагIа йоацаш шура лу доахана Iана заманах а. ГIулакх шитта дика латт, масала, «Назрановский» совхоза Аьти-Юртарча отделене, № 1 йолча шурий совхоза. Карбамид юкъейовлвар бахьан долаш шурий хьоанал 0,2 процент лакхъеннаӗ № 1 йолча шурий совхоза.

НАРВАМИД а иттаӗ доакъар тоадарца шурий хьоанал лакхъяра а луш йола шура совъяккхара а даьхкe дика кхмаьхад аьлнаӗ «Грозненский», «Шалинский», «Ермоловский», «Терский» совхозашка а шитта кхьча боахамашка а.

Цхьаьбакъда, республика аьхадоача боахамаш кхоачашъеш шура яккхара план, соахкерчул а эсалагIа леладу цар хьайбаӏ боахамашкара гIулакхаш. Доакъар кийчделга тесса леладар, доахана осменовка елга вIаштIехь ца а доаниххаш доахан дукха Iахара дисар — уж да Iатгъараш.

Хьалхаргья ваӏ Грозненски производственни управленеа чуйоагIа воа. Максименко директор вола «Горячеисточненский» совхоз. Лаккхара продуктивность йола хьайбеш а долаш племенной хиначa цу совхозера хьайбаш племенной дархIа хала долаш воча хьал тIа да хIанз. Нагахьа санна 1961-ча шера укхаза хIара кхоабача Iаттагара аьккха шура 2363 килограмм даннаяле, 1963-ча шера яьккхар алхха 1601 килограмм мара ш, хIаьта планах дийрхIар 11 сом мара доацаче мeттe, шурий центнерга дIаладхар 20 сом 58 кепиги. Хьоахаме да цхьакха а: цу управленешка чуйоагIача № 1 йолча шурий совхозе шурий центнерга дIадоахар 11 сом 39 кепиги мара а доацаш, 2044 килограмм шура аьккхар хIара Iаттагара. Шурах 27 эзар сом совгIа пайда баьлар № 1 йолча шурий совхоза, хIаьта «Горячеисточненский» совхоза декхар хьарчар.

ХьалхагIа а санна чIоагIа тIехьаьосаш я Урус-Мартана управлене «Горец» яха совхоз. Укх шера хьалхарча йиш беттӗ укхаза хIара Iаттагара яьккха шурий алхха 81 килограмм мара яц, вешта аьлча, цунча боахамашка яьккхачул 2—3-зза кIезигагIа. Лоадама хIана ца мишаш боахкарчул шоза эшеннаӗ Iатто луш йола шура. Шурий центнерга дIадодар 30—40 сомага дIадоахьар февраль бетта! Из гIулакх шитте во латтара вертера бахьан дӗ доакъарий база эсала хилар, доахан дукха Iахара дисар. Доахан Iахара дисарах соахка 260 эзар сом совгIа зе хилар совхоза.

Доахангара шура яккхара гIулакх чIоагIа оргадаьккха тоале деза семилетка ялхлагIча шера. Хьалхарча ах шера йоакхаш йола шура сихха алсамъаьккхара деза дукха баллаш да. Дуккача шерашка баьяккхӗча эзмах гучадаьнад ваӏ республикерча хьалех хьалхарча ах шерa могта дукхагIа шура яккхар а паччахьалкхенга йохкар а боккха лоархIам болаш хилар. Шура яккхарен йоакхарен хьалхарча ах шера план толаме кхоачашъеьча боахамашa дукха хала а доадаш кхоачашъю шера план а. Цудулье хьалхарча ах шера план кхоачашъеьа детта доахан леладерий лоархIамера декхар да. Эттара хьахка де денар детта доахан дикӗ кхоабалга, толаме уж Iалгара доахнига да. Къаьстта тIахьожам лоаттабе беза деттача доаханаш дола гIулакх, уж деттагаш хин-кхинахьа деага тохха ца дийтара. Цlахкха а лоархIагIа далийта йиш йоаца заной а хилла дIабоиа еза фермашка дола распорядок. Доахнига лерах хьожа да тIахкхьйаа уж гIулакхаш хаштахьа ца дeш дус, тIехьахуьа, шура доахана шура йоакхо. Дени распорядок тӗлхаӗ «баргIоахача» тайпара вIаштIехьдакха деза доахнига лерахь хьожабагIа, царна маха тохига.

ХIАНЗЗЕ а дeна чIоагIа хьоеап а даь кийчо а еаш гIулакх да аьхха аралда дегераштaр дойхан леладелга вIаштIехьдаккхар, къаьстта уйла тIаьхийта езӗ цу моттигашка доахана малӗ хий хилийтара. ХIара колхозем совхозек къаьстта тIахьожам лоаттабе беза доахнига йоалла шура цIеньяь Iоаккхара, шура хьаьнагIа хургйола гIулакх лелахара. Хаддаьза тIахьожам лоаттабе беза дийнахьа, итт дийнахьа, бетта шура яккхара план кхоачашъю хьожаш.

ЧIоагIа теркаш е езаш да фермашка мел йолча механизмех бизза пайда эзара гIулакх. «Елочка» яхача доахан деттача агрегаташ мах болх бе Iоазабара меттел, цунна детташ хилча доахана шура кIезигагIа лу яха харц бахьан а доахаш, «елочкаш» доахан деттац цхьайолча фермашка. Уж установкеш дIаоттаеш дIабахача маьхо совхоаких продукцига дIалодар, цар хьабеш цхьаккхе пайда беца я.

Шалха производственни управлене «Дружба» яхача совхоза шоллагIча отделене шурий-товарни ферма берригa а шера шийккхеь бетта мара болх бец «елочка». Иштта доахан детта установкаш болх беш яц Сунженски производственни управлене XIX партсьезда цIерахча, «Коммунизмага бола некъ» яхача, Кирова цIерахча колхозашка, Грозненски управлене № 2 йолча баьца дахарий шурий совхозе, «Старосуртовский» совхозе, «Ермоловский» совхозе, «Новый быт» яхача колхоза. Иштта дийлаха лаьттаӗ цига хий уха турбаш а.

IАЬСАШТЕИ хурсаштех искусственни шура телга тIа-тIа дукхагIа юкъехьула ваӏ республикерча колхозашка совхозашка хьайбаш кхоабача фермашка. ХIана хIара дийнахь-бус 70 тонн гаргга искусственни шура кийчъю вайцига. Цу тайпарча шурий йица Iаьсайн хурсаш кхабар пайдана хилар гучадаьнад дукхача хьайбаш лелалерашта. Иштта кхоабача Iаьсашен хурсашен дикагIа дегIдахь, сихагIа тоалу, лазараш кIезигагIа хула.

ХIара Iаьсa керта лоархIаш 250 килограмм цIена шура яккхос Iаьсий искусственни шура а телаш кхоабаш хилча, хIаьта ферга а юкъеоса цIена шура (хурсашта юар ца лаьрхIача а) 6750 тонн я, вешта аьлча Шалха управлене боахамашка йоаккхар хессал.

Еза йоаий-таш искусственни шура? ЦIенача шурал дукха а дарӗгIа я из. ЦIенача шурий центнерга дуккхача боахамашка 15—16 сом дола, цхьабакъда, искусственни шурий центнерга дохар 7 сомал тIеӗдалаӗ. Цунах а гуча да детта доахан хьалхарий кхоабача фермашка Iаьсашен хурсаштeх искусственни шура хьажкарга довзар мел бериста гIулакх да. Сиха из прогрессивни гIулакх юкъадоаладе деза шоӗ фермашка зоотехникашеи зоотехникашеи декарара болхлошка.

ТIехьа ца а доахан тахана а кхоачашде деза хьайбаӏ боахамашта интенсификаци ӗзга. Укх шерa а дикка алсамдаккха деза доахкхаш дола дулх, шура, фуаш, тха. Эттара безамохамера за — Iа чакхдоала ха — хьаьттаӗ хIанз хьайбаӏ боахамашка. Ваӏ эттара лоархIамегIара декхар да из дойташ деррига хьайбаш Iалгара дахар, деттача доахнига шура йоакха ца дийтар. Из да шоаш тIайца социалистически декхараш толаме кхоачашдара хьайбаш лелалерашта эттара ньоала да доадa.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIаӗ АССР юртбоахама продукташ яхарах кийчъяра министерства юртгара зоотехник.

КИЙЧБЕННАБ

Же дахкара компане бехктокхаме ха я. Цунна хьалхе а лерттIа кийчо е еза. Из дика кхетаду Грозненски производственни управлене «Новый быт» яхача колхоза кхоалагIча жа Iуно Мадаев Сайт-Iаьлас. ТкъестлагIа шу да цо жӗ леладу. Дани хьалхал къахьегаш а доккхий толамаш доӗлаш а къоагIа жа Iу. Дика леладу жа цо кулгалдеча бригадо.

Сайт-Iаьлас дуаш: «ГIаш жа доийташ Iангара даха деза жа. Из кхоачашдара лерттIа дIоезде деза жа чудола кхийо. Кхоачашхилли Iалашие деза доакъар. ХIаьта уж кийчояш оаха хаьнахье йир. ХIанз жа дахна долайийна бехктохаме ха къаьттача хана лоархIаме да Iовхарашта эшаш дола хьалаш вIаштIехьдахар, из деррига дьаьд оаха, хIара бахкача жийна лаьрхIа оагаташ дьаь, царна фосташ де помещенеш кийчъяьӗ, бӧсар а, фатаген а, фонареш а Iалашъяьӗ. Жолхаш теха аьрграш ехкаӗ жа Iуухаргдолча хийӗ налараша.

Iуланара гIайлагIа доал жӗ дIакъоастадаьд. Царна къаьстте дикагIа тIулакх ду. Концентраташ кхмдола доакъари телаш лоаттаду уж, дийнахьа цхьанн-шин ӗькъата мара доажалац.

Укх шерa хIара бIаь жийна тIехьа 120 Iаьхар хьаллоабе доана тIайица социалистически декхараш кхоачашдара хьинари низи ца кхоеш къахьег Мадаев Сайт-Iаьлас кулгалдеча жа Iуний бригадо. Шеко яц жа Iуно уж декхараш сийленца кхоачашдергдолчах.

И. ГОЛУБЕНКО,
Грозненски парткома инспектор-парторганизатор.

ХИМЕ БАЬЦОВГIАШ ЛОРАЮ

БАЬЦОВГIАШ ЛОРАЯРА ЕРРИГСОЮЗНИ ИНСТИТУТА ДИРЕКТОРЦА И. М. ПОЛЯКОВЦА ХИННА КЪАМАЬЛ

Лаьттанна къахьегаш болча сага дийнах лагалатташ да дIеййина хIамаш сомиӗ бешамаш венаш дечӗ садбакхача хIамилгӗхи лазарехи тешшаме лоравлга. ТIеддаьина доккха да цу хIамеша юрта боахамӗ деш дола зе. Дунен статистика яхачох, дерригачӗ дуней тIа цу хIамаша доадеш дола хьункъамий 20 процентага дIакхоач. Ваӏ «сийнача лоттагIашта» хулаш дола тайп-тайпара лазараш 600 гаргга да. 400 тайпара садоахка хIамаш я, масала, Подмосковерча къелаз хордамболлаш къовсам лоаттабе безаӗ.

БаьцовгIаш лорае доладенна хIанз хими. Шерагара шерага алсамъоргъа аракеаш йола химикаташ, шерлургья цар ассортимент. Кхеха бешамех «ихаш» йолча садоахкача хIамашта ханагIа тьига саго даим социалергдола ха йоагIаргья.

— Юрта боахама машина кхоачашкхачаш лоаттеш хилча совлеагIа Iалаьмате дукха продукци кхоачаргья ваӏ мехкага, — аьлар ТАСС корреспондентаца Д. Смирновца шӗ къамаьл деча хана БаьцовгIаш лораяра Ерригсоюзни института директора, ВАСХНИЛ-а член-корреспондента И. М. Полякова. — Къоасталаь аьлча, шерра-шера чуланаш дола ялат 25 миллион тонн, боамби-сирец лоадама хIама ца эшшаш алхха миллион тонн, коартолаш пхи миллион тоннал дукхагIа тIахкетаргья.

ДIайийна хIамаш химически средствашка лорайрах Iалаьмате доккха беркат доалаш хилар белгалдаккха воагIа. Института деча толламех гучадаьнад химически обработка яргe дIададийтачӗ хIара соmo цу шерpe а 10—12 сомал кIезигагIа йоалаш лоход луш хилар.

Iилман учреждени лабораторешка дукха препараташ хьожаьд бальцовгIашта венаш деча хIамаштен лазараштен дуьхьала къовсам лоаттабера. Ялташ, а баьца дахараш а, технически культураш а лорайра чIоагIа пайда боалаш я хлорофос оала керда инсектицид. Сомий лаьсийн бoпшаш ладаеш болча нахa чIоагIа могаш а хьахьараш санне дукха йоаккх йоаца севини фосфамидашта оала инсектицидаш. БаьцовгIаша дегIадахкача моллагIча хана а тола йиш йоалаш белгала пайда боалаш я уж инсектицидаш.

Гоӏ ераш да инсектицидаш юкъейоаллярах боахамашта доакха беркат доалаш хилар хьажоакхаш дола масалаш. Гураха кIалийнаӗ кIииа хлорофос тоxар бахьан долаш 2600 гектарах хIеране тIара яккъера лаьрхIача совнагIа шишша центнер кIа даьккхар Краснодарски крайя Ленина цIерахча колхоз.

Къаьстта йоккха перспектива йолаш я дукхача практикашта хIанзлекьа а йоазаш йола баьцовгIашта чуйола препараташ. ГIанара, лордашка, мергIалгашка, санашка гIоала аьхха из препарат баьцоагIех чуелча, цо цар сок доькьаш доаллаш ху ца деланa садоахкачa хIамашта. Къоастадаь аьлча, цоашта тIагIертача моастагIашта дуьхьала къовсам лоаттабе шоаӗ низ кхоеч баьцовгIаӗ: шоаӗ гIоаннашка Iоадаь доькъам детт цар цу хIамашта. Цу тайпарча препаратех меркаптофос оала аьхь препарат внутренни клемкакава шерра духхьала яьккхар Таджикски ССР Куйбышева цIерахча колхозе. Цунах хьахинача шӗ белгалдоаьнад аз мел беркате препарат я: 380 гектарах хIеране тIара совнагIа 6 центнер боамби-сирeц баьккхар колхозо.

ДIаделела фуна обработка яра хьайгIа хинех боана пайда дукхаьга йоалаш боккха ба. ДIалувча фуна 150 грамм фунгицид тесача хIара гектара тIара совнагIа центнер ялат доал. ХIанз укх сахьате юртбоахама производствана могаь я, шиӗ керттера гIулакх дuь ца Iеш, бальцовгIаша дегIахьалга а дика сихдеш йола итт фунгицид.

КIор боли хиӗаш ца хьаийтар дукха болхеш а тӗха бIаьсти луа кIа дIаелерах «Петропавловский», «Полудинский», шитте цхьайолча Къалбаксеа Казахстанерча совхозашка хIара гектара тIара доалаш дола кIа 1,5 центнер тIакхийтар, лаьттаца къахьегаш болча наха хош хила деза комбинированни молхаш а техка — гексахлорбензола е гептахлорана ТМДТ — фу дIадийча яттара дукхагIа беркат доалаш хилар, Из дича хIара гектара тIара совнагIа йо центнер кIа доал.

Хоаш да баьцоагIаӗ лаьттана тIерча доакъошта тайп-тайпара лазараш хула. Цу доакъошта лазараш ца хилийта гектара хала да: винкаташа тIа доагаду, Iодакаду. ХIанз хьалаӗ шерра органически препарат — цинеб, ширам, фигон, каптан, шиттӗ кхмараш. БоаррамагIа тохаш хилча цар да дика сийлача баьцовгIашта. Iаьжашта, хорашта, коартолашта, во[?] сенала, варсашта хулаш дола тайп-тайпара лазараш юхетоха я уж молхаш.

Дукха еза йоацача, дарегIерча беделах уж химически хIамаш хьоеш хилар а боакха лоархIам болаш да. Цlасте доаллача езача препараташта меттел дIайолц уж, масала, бордоски новчала меттел. Сомий хьесий бешенаш лорара керда средствашта хьален а ваӏ промышленность. ВIаштIехьоалаш латт карбатиоа а — теплична боахамашта чIоагIа зӗ деш йолча нематоде дуьхьала лоаттабеча къовсама доккха беркат доалаш йола средство.

Препараташ дIаеттара методаш тоаяра хьажъаш Iовкхара дайтое а доккхий хIамаш кхаргIдаьнад Iилмана. ХIанз юрта боахама практикӗ юкъедоаладӗйя дӗ дIалолар доко чухаьхьа а доазаш кIезига объёмни молхаш дIаеттала. Масала, шеара секкаӗ дIаеӗ цхьан гектара тIа тоне ноачае 400 литрагара 60 литрага кхоачеш чухахьа яккаро йиш хилийтаӗ штанговни опрыскивательни къахьегама юхаре 120 процент лакхъе, обработкага дIабода маӗ лоадана хIана хо эшшаш кхоахIа детта чухаьхьа бакхха, дIадоахар шоза совгIа чухахьа даккха. Иштта дика да катайча тIадамашка кхача культурашта цолаш техча хьахиникар а.

ЧIоагIа перспектива йолаш я адохимикатий дох баьккха суспензи тохаш фу дIаера способ. БаьцовгIаш лораяра Ерригсоюзни института (ВИЗР) Львовски совнархоза инженераша цхьана хьалаӗ кердача тайпара машин, дIалуча фуна лазар хургдоаа болх дика бе йиш хулийташ я из машин. Из боах эттара пайдаьнагIа хургбоа укх шера хьалье йолаш дIадахьа фу дIаеидеш йолча заводашка.

ЦIа яьккха боагIаш я кхи цхьаьккха машина а — дийнахь яха гектара тIа болх бе хиз кхоача ФПП-2,5 яха лаьттан фумигатор. Из яьппаӗ ВИЗР-он Молдавски совнархоза болхлошех ПРВН-2,5 яхача кхоеспӗ универсальни машина лаьра тIа. Нохаран культиваторни меттел а, доачача удобренеша подкормка яра а, кхоеспӗ бешанаш «боагая» фаьлсесерах хIалах яра а пайда шо йиш йолаш я из керда агрегат.

Цхьабакъда, бальцовгIаш лорара балхакта механизации яра боарам хIанзарчоа лоза ба, дукха моттигӗшка я из бовзам 15 процентал тIех ца боалаш. Из гIулакх тоадара специализаци яла ергьаи энтомологашех фитопатологашех шиш юртбоахама машиностроени хьаш болхе дукхаьча Iалаьдашта.

Хьалха кардIдаьнарех пайда эзара лоархIаме хезб я баьцовгIаш лорара служба вIаштIехьбоаккхйала. Араханаш йолча ядохимикатех дикагIа пайда эзара лакхе даредоацаш ца баьцовгIашта хулаш ду садоахка хIамаш ебора прогнозаш оттаелга химически обработка яра хашташ сигнализаци яра система тоалга.

Молдаве опыта дика тешадеш хьахьэкхад хьувкъамий моастагIашца къовсам лоаттабера хашашта сигнализаци елга ийса вIаштIехьдаккхара чотах алхха аьлегара йоазанега кхоачеш чухаьхья яхо йиш хилар сомий бешамашта тохаш йола молхаш. Цу тайпара гIулакх вIаштIехьдаккхарах Таджикски ССР Ленина цIерахча колхозага йиш хилар цу балхага дIадодар кхоала чухахьа дахкхен боамбе зе ца кхетийташ хIаллара баккхен. Ядохимикаташ юкъейоаллера боараш совбаларга хьажжа, дукхагӗ а боаш, шерьяхха аргаш прогнозий сигнализацеи служба сеть. ХIара производственни управлене цхьанца-м мукхама а хила еза прогнозий пункт.

БаьцовгIаш лорара цхьаькаӗ лоархIамера аьхо я химически средствашца микробиологически препараташ цхьана комбинированно юкъейоалаьтӗ. Iаьжашта хула немен америнански кIаӗ кIормаш ца латтийтара боахамашка йиш я, масала, ДДТ-а а вeша энтобактерин-3 яха бактериальни препарат тоха. Цо йиш хулийтаргья доккьаш бовзам кхоалагIча дакъе чухахья бахха а химически хIамаш тохарах баьцовгIашта хулаш бола Iотъаш ва хилийта а.

БаьцовгIаш лорара даьккӗ Iалаьмате чIоагIа низ кхоачаш хийк хилар вIалаӗ дуаца дӗзак а даь. Цхьабакъда, дикаделийта йиш яц хьувкъамий моастагIашца лоаттабеча къовсама кхаадол лоcтамаш а. Ядохимикатех интенсивно пайда хила долча доазол декъарча дукххача махкашка шерра а плонах а балхаш ду лазар ца кхеташи зенаш дечa садоахкачa хIамех ца кхераш дола баьцовгIаӗ тайпашк хоалхаш. Масала, хьажкIех аттача вIанах кхераш боаха шекара хьажкIаӗ сорт хьекхедаьд США. США-в Канадӗ хьажкIош хьажкIаӗ кIормашах кхераш боаша дукхаь а хьажкIаӗ гебрадаш.

Дукхача лазарех а баьцовгIашта зенаш деча садоахкача хIамех а кхераш боаш да ваӏ мехка В. Пустовойта селекцех хьахелла дукха даьттӗ доаллача подсолнечни сорташ. Из шитта далӗ а, кIёнта уйла тIайоайт хIанз а лазарех кхераш бойца тайпа баьцовгIаш хьакхоллара. Из бахьан долаш, масала, дукха боамби боабу эшаш.

Юрта боахама шерра хима юкъедоаладарах вIалла кIезиглуш бац биологически методийн агротехнически гIулакхийн лоархIам. Уж форманаш шоӗла вIашна ийсе тар а бе тайп-тайпарча формах лелаӗ беза баьцовгIашта венаш деча садоахкача хIамашие лазарьку къовсам. Масала, гуркха дийлӗчӗ кIии даттӗча чопилга, чоапилга-гамзага, хьажкIаӗ кIормаша, Iаьжашта хулача дIалацта дуьхьала къовсам лоаттабера колхозашкеи совхозашкеи производственни пайла эзаро бакъдаь хьалхехаӗ хьувкъамашта вайцеш деча хIамашца лоаттабеча къовсама биологически методаш доккха беркат доалаш хилар.

Производственни теткаш толеме чакх а даьнна, хIанз производствага дIалуш я сомийн хьесийн бешанаш лорара йола биопрепараташ — битабактерин, боверин, сибирски шелкопряд юхатохаш йола дендробациллин, шитте кхмараш.

БаьцовгIашта венаш деча садоахкача хIамаштен баьцовгIашта хулача лазараштен дуьхьала къовсам лоаттабера дукха а, пайдехьа средстваш а йоцига хIана, аьлар И. М. Полякова шийӗ къамаьл чакхдоаллаш. Махоӗта дукхагIа терко ец хьувкъамаш лорара, кхачан продукташ мукха чухь сиоргта хьалхьтара хьагжаллара лерте Программа кхоачашъяра пайда эза беш цу средстваш. (ТАСС).

БИОЛОГИЧЕСКИ ДУХЬАЛЕ

ІИЛМАХОЧУНА ЖОП ЛУ ГАЗЕТ ДЕШАРШТА

Газет дешархоша массех письмо дайтад редакцега. Цар тІа цар хетт хуьнаш маьженаш йогІара дакъе тІеххьара карагІдаьнна хІамаш малагІаш да, ахаш. «Кена йоазон тІа заметка араьннаар, — яхаш язду тхога Винницера газет дешаш волча Г. Петренкос, — Эквадоре аьттонца чакхдаьккхад цхьан сага култ вохханна дІатІадогІнга аьнна. Цул тІехьагІа хоьм хилар, операцех хІама хиннадац, аьнна. МалагІа хила тарлу из аьттув ца балара бахьан? ДогІдоакхийла йиш цу тайпара операцеш шеррача хирургически практике аьттонца чакхъяха йиш хургьа аьнна?» Газет дешачун хаттарашта жоп лу СССР медицински Іилмай Академе действительни члена, Ленински преме лауреата А. А. ВИШНЕВСКЕ.

* * *

Хувцаш маьженаш йогІара проблема Іилманца къоастаьра укх тІеххьарча хана Іалааьмате чІоагІа терко ю. Цу проблема маІан малагІа да, малагІа халонаш и ца къоастаяргна болача наькъа духьала латтарап?

Хувцаш маьженаш йогІара духкха операцеш шоаш цхьанна я принципиальни халонаща ювзаьнна яц, йоакха хирургически техника эш, и гІулакх из дале а. АттагІа аьлча, квалифицированни хирургага боакъонца сасад «хоттаргда» дакъах чьадаьнска кулг, цхьабакъда, нагахьа санна цхьа дезача тайпара Іалашдаь а кийчдаь а ца хиннадале. Цу хана кхоачашьяннаа кортьяц духкха чоалххнера, дукхагІча дакъе ювелирни операцеш, — цІий лела низаш, нервеш, «тхьмдаш», дукъа пхьанаш, тІехкаш вІашагІхеттар санна ярап. Цкъарча юххьта хетаргу хийца маьже тІайогІа дикка аьттув баьннаб анна (масала, дІатІабегІа цхьарс болх бе бола баьа тарлу — кулг хьоадеш. Цхьабакъда, новкъа дале а из аьттув баьлар аьнна дотадалар мара дац. «ДІатІаегІа маьже операци яь ши-кхо кІира даьллехьа, операци мел дика чакхъьиннаеле а, еле дІайоал. ХІаьта из дика кхетадеш а да. Хувцаш маьже тІайогІара аьттув баьлга хирурга говзал йоакха хиларца болгалдаьнна Іац. Маьже доттаьлара эггара йоакхагІа духьале ю организмо ше. Из духьале — «цІека хьоасий цхьана тар ца далар».

Эволюци хулаш дІаяхача духкъача бІешераяшка дийнача организмашца, къаьстта а дикагІа толеннарашна кхыча дегІий биологически структурарех лерамлара чоалххнера механизмаш кийчъяй. ХІара организмаца Іалаьмате дукха я къаьстта шоай, лоаттама дийлача тайп-тайпара йола белокаш. Нагахьа санна араьхьара моллагІа керда белок цу организме чу яьлча, тІаьххьа цунна духьала цу сахьате тІейна а цІека хьоасаща а хьахул антителаш, вошта аьлча кхьча дегІах яьинача белокех чІоагІа «латаш» а цу хана шоай организмашарча белокашта хІалла ше ца деш а биологически активни веществаш. Кхыча дошашца аьлча, моллагІа тайпа а кхьча дегІа хьоасаща чІоагІа къовсам болабу организмо. Из гІулакх — дегІа хьоасий цхьана тар ца далар — эггара йоакхагІа йола духьале я хІана хувцаш маьженаш тІайогІара.

Из дегІа хьоасий цхьана тар ца далара духьале дІайоаккхархьургьяц аьнна хеташ дукха ха яьккхар. Цхьабакъда, тІеххьара бІаьшере дІайолалуча хана хьалхара гаргаш яьхар цу духьаленах. ХІана темаш ца хетача дахьяад сага цхьаьнакха кхьча сага цІий доттилга. Из а да, малара аьлча, цхьан сага дулха хьоаса вокх сагачох дІахоттар морг. Организме тІьал аттагІа «хотталу» чачхамаш, бІарга тІагІоллара пордув санна дола къовсий.

Цхьадола дулха хьоасий — цІий минаш, тІехкаш, дакъа пхьаш — организмо тІехьашка теттац дац, цхьабакъда, бокъонца уж вІашагІхотталуш хилар хІанз укх сахьата гучадаьнна а дац. ХІана, бокъонца эксперименташ аьчул тІехьагІа, цу тайпара хьоасий дІагІа-хьагІа догІдаьга Іалаьмате дукха деш да, уж хоттадалийтара тайп-тайпара операцеш а еш. Уж тайпа операцеш е йиш хиннай цу тайпара дулха хьоасий лоацача температурех (260° кхачалца) лайда эцаш а вакуумашка локъадеш я, уж дулха хьоасий кийчдаран доададарш къаьстта методаш хораьчул тІехьагІа.

ХІана укх сахьата аьттув баьнабац тІадегІа цІока тешаме дІахоттадалийта, хІаьта из тайпа операци еш яц организмага халача хьаьа кІалхаръяла йиш хулийташ цхьан юкъа еш йола тІйкле а лоархІаш мара, вешта аьлча дукха моттиг дІалоацаш дегІ доагадаьча хана. ХІаьта а, цу цхьан хана тешаеш йола цхьаьнца результаташ а хьайбашта цІока тІадоллара еча опыташа. Цар догдаха йиш хулийт укх гаргарча хана из лоархІамера проблема къоастаюлургхилларга.

ТІалоташ дола цІока кийчдар — из дулха хьоасий цхьана тар ца далара духьале дІайоаккхархйолча наькъах цаІ ба. Вож никъ бувзабенна ба кхьча дулха хьоасашта организмо еш йола духьале йоакхара тІаьорзадаь организмана деча тайп-тайпарча Іоткъамаца. Цу гІулакха дуккхача лабораторешка лайда эцаш я тайп-тайпара химически препараташ е физически Іоткъамаш, масала рентгеновски сердалош вІашаршаш.

Тоьшамаш деш да цхьаьнна оагІорахьа а — кІезиг-кІезига Іомаеш организм «наькъ» цІекаца дІаІамийта гІерт. Аз юкъарлаш чехословацки Іилмахочуа Милан Гашека яь опыташ я. Хьайбанна хургдолча донора цІий дийттад Гашека эмбриональни (вошта эьлча кер чу долча) хана. Цу тайпара кийчдаьча хьайбашта тІаегІа маьже массала и жІаьна йодаш аьнна дика хотта а, еле дІайодаш хиннай. Цу методаща болх а беш, СССР медицински Іилмай Академе травматологеи ортопедеи Института профессора А. Г. Лапчинске аьттув баьнкаб кхьан жІалех хьадаьнка нийсса из дегІ — юкъагара Іойола тІехьашке — воьх жІалех дІаоотта.

Дулха хьоасий цхьана ца тардалара духьале дІайоаккхилга дувзаденна да хІанзарча биологе чоалххангІара проблемаш къоастаярца, хІаьта уж къоастае гІерташ къахьегаш ба генетикаш, иммунологаш, биохимикаш.

Дулха хьоасий тар ца дулга дІалоаккхача дахьача толамаша йиш хулийтаргья хувцаш сага маьженаш оттаелга практически кхоачаьца. Цу этапа айхха гаргадахад вай. Эггара дукхагІа толамаш даьхад дийнача донорах хьадаьха жамараш сага оттадаьра дакъе. Довзаш да оттабаьча жамаро шерал соагІа болх беш укхачоа даь цхьадола земанш.

Шеко йолаш дац, дулха хьоасий цхьана тар ца далара духьале дІайоаккхилга — хІанз кертера декхар хилар. Нагахьа санна хувцаш маьженаш тІайогІарца ювзаенна йола ерриге проблемаш по къоаста ца йойа а, мел аьлча а вайга йиш хулийтаргья юкъ-юкъера вахара чІоагІа лоархІаме йола маьженаш дикача аьттонца хувцаш тІайогІа.

Укхаза дувца бевам бар сахийца дог чудоллаш аьча, хІанз укх сахьата практически медицинана лоархІам бохаш йолча, цхьабакъда, теоретически хьагт доккха долаш, дог доахилга хулийта цхьайола экспериментащ хІаьнале йоваш хиларах дукхагІа а, хила тарлуш йолча, хийла дог чуоттадара еча операций хьакъехьа. Масала, советски Іилмахочо профессора Н. П. Синицына экспериментаца дика аьттув болаш чакхдаьккхад цхьйла цІий доаччу хьайбай (цхьйд, богаланаш) дог хувцаш чуоттаенга.

Ала дезаш да, из «фантастически» операци дІайха цІий доачча хьайбашта а е хоорпадеш хирургаш хІаьнале кІезиг-дукха кийчбаь хилар. Вайга ияьчуй дог организма чура хьа а даьнна, дегІацара къаьсти долаш, цунга дуккхача хана болх байта йиш хулийташ йола медицински техника. ХІанале а кхоачашъеш и цІий легІаца искусственно кхестийташ йолча системе алхха корта мара юкъе ца боснйташ йола чоалханера хирургически операцеш. ХІана хьалаш да жІалей дегапереминлантани яра, масала, жІале дог цхьан кхоа хьа а даьнска, цул тІехьагІа йоакхагІа йола миаш вІашагІа а хетта, юха а хьалха ше даьлача дІехоттадара.

Цу тайпарча методех пайда а эцаш, эксперименте дІахоьш операцеш е Іомалу хирургаш.

ТІаьххья цигтача гучадоал, «дулха хьоасий цхьана тар ца лушхиларьа» соцагІа, дукхахча хирургически халонех еринагІа, аьы а дукха цІенхаштара, бокъонца физиологически ощалаша пробламаш дукъальоттая хилар. Дезар ахи дог дІаоттара из хоттадалийтаргч хиннаІац — дийна дартдоацаш да из маьже кераеааара дІаюкъейоадигаш» ца ший чоалханера функцеш йиеша кхоачашъярган вІаатІехьадакхар.

ХІаьта а, гучаьхаи гучаваьзенна уж саллара халонаш йодалиеха а, хувцаш маьженаш оттара еш йола операцеш — укх гаргарча хана биологически медицински Іилмар къоастаргдоладдекхар. Хирурга хала говзал, шеко йолаш, ший бувьата кхоачаргьа, цунах геттара нийса сурт оттадеш Гетес аьнача тайпара — сий долаш «Хирурги говзал я ший предмет — башха-хоза дешаь сага сибат а долаш йола. Из йоакхо еш хила еа мичча къара а толлабаь е харцахьабаьккха цу сибата формай башха-хоза бувзам юха а ший меттаоттабаргхьакъекья.

(«Известия» яха газет, 1964 шера 24 март).

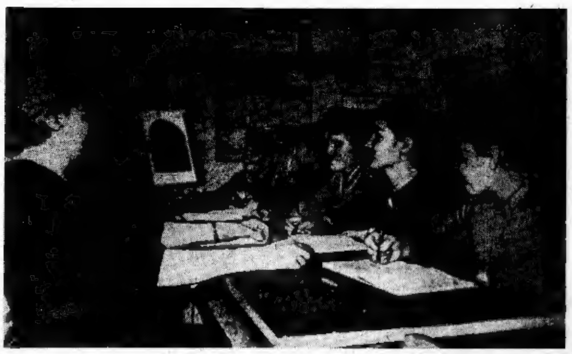

Город Грозничарча культпросветучилище деша багІа хургбола библиотекараш. Дукха ба царна юкъе вохчийи гІалгІайи мехкарий а. Безамца Іомаю цар каталогаш.

СУРТА ТІА: культпросветучилища дешархой библиотековедене урока тІа (аьрдехьаръяр) хьехархо Суслянова Екатерина.

А. Кобиашвиле сурт.

«ИНДЕ ИСКУССТВО» — ГРОЗНЕ

Москверча Малябоален халкъий искусствай музей Инде искусства коллекце советски арителашта дІайовзийт индийски халкъа мастерий а ремесленникий а кулгашца хьаь тайп-тайпара художественни говзал. Индийски искусства выставка вай мехкарча дуккхача городашка бекхача толамца чакхйийнай. Ленинграда, Вильнюса, Рига, Киева городий къахьегамхой чІоагІа дог гІоздаьнна хьежар выставкага. Иштта толамца чакхъдьлар выставка вайна лоалахарча республика столице Орджоникидзе а.

Гаьнна хьалхарча замалахь дена Инде йовзаш а ший тайптайпарча говзача хІамашца. ХІана Инде бахача нахах ахаиел дукхагІа бараш юртбоахаме къахьегаш ба. Индийски ахархой шоаш ба ремесленникаш а.

Кхаткарча балхех мукъа болча хана ахархоша цхьайола говзаме хІамаш ю. ХІара дезале даьгара воІага дода из гІулакх. Инде бІарча юрташ я цхьан тайпара говзаме хІамаш еш. Масала, топпара хІамаш еш дукха юрташ я.

Инде тайп-тайпарча штаташка шо-шоай говзал Іомаю. Нагахьа санна Хайдарабад яхача штате парча яха кІада дойя, Кашмир яхача штате дикьача тхах керта тІа тухкаду цхьаралаш ду. Майсуре пилли тІеххкаи дахчахи хІамаш ю.

Грозничарча къахьегамхой йиш я Грозничарча искусства музее хьайийлача выставке тайп-тайпара кара хьаь хІамаш бІаргаго. Шоай къамаш барзкъаш тегача хана индийски ипалнаха ночамаш ю дикъача, хоза догмаш долча даьрех. Дерригача дунеи тІа довзаш да Инде гаьнарча хана дена хьалу дошоя доткоя хьоасий дола парча яха кІада.

Къаьстта чІоагІа дукха деза хІиндашта фаьлгаш тІарча турпалий, Инде цІа хезача наьха сурташ пилли тІеххкаш тІа дахар. Выставке да музыкаи кхетамеш даьлан Сарасвате сурт цІеча, сандалови, бІарий дахчах яь хоза зІамига мебель, тайп-тайпара цІегІа лоаттаю катий хІамаш, пхье, гІаш, иштта кхыйола хІамаш.

Укх деношка Грозне хьайийлача выставко къаьгта хьагойт индийски искусство мел тайп-тайпара а мел йІаьний а я. **Ж. КРУПНИК,**

Москверча Малябоален халкъий искусства музея Іилма болхло.

РАДИОХУЛИГАНАШ

1960 шера 7 апреле арадаьннача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тІа эфире общественна духьалара аулманаш леладарах судага гІолла бекхтоххаме озалва аьнад.

Цкъа издаь ца Іеш царех издаь «Грозненский рабочий» яхача газета тІа.

МООП-ен бувзамеи болхлоша баьча тоькамах гучадаьлар Грозненски района Мичурина посёлке радиохулиганаш хилар.

Цига школьни улицагІа, № 43 йолча вахача «Орджоникидзе» яхача стадиона радиотехника Г. И. Репейтейс МООП-а органаша ешна бокъо а йоацаш, ше хьаьь, «Венера» аьнна цІи а тилла радиостанци леланьй. ХІаьта цу улицагІа № 64 йолча вахача, АТХ-2 яхача слесарь волча В. И. Довгаева а иштта ше хьаьь «Кобра» ция радиостанци леланьй.

Дукха ха йоацаш Грозненски района халкъа суд хьежар цар дешага. Царех хІаранена 50 сом гІод а техар, цар радиоцаш радиоаппараташ хьа а яьа, дачахьалккхенна дІа а елар.

И. АЙДИНОВ.

Грозненски района прокурор.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» КОТЪЯЬЛАР

Укх денošка футболах лайзар «Б» класса Ленинградера «Спартака» Грознера «Тереки» яха командаш. Кердача сезоне эггара хьалха лоьзаш бар грозненски футболисташ. Цукхьа Орджоникидзе цІерахча стадионе гулбенабар Іалаьмате дукха нах.

Командаш хьаьра ех республикански категоре судьяс В. Гладилина. ХІа аьнна лоьзар дІадолалушша а «Спартака» вороташта тІагІорт Грозне команда нападающеш. Цхьабакъда, хьаьшашта тешаме лорию шоай вороташ.

«Терек» команда юкъе бегтаж дика ловр нападающи Михаев, защитникаш вежарий КамышниковгІар. Командана чІоагІа пайда болаш хьакьет Жеребцики а.

Ленинградерча футболисташа а шоашта могар ду вай спортсменашй вороташте бургаш чутоха гІерташ. Майра а говза а лоьш грозненский защита, царна массекъаьстта кадай а массекъа кхоачаш а за Дудаев.

Цхьаькха кот ца воалаш чакхъьлар хьалхара тайм.

ШолагІча тайме а сове «Терекагахьа» я. Массетиа аьрхини моттиг ийкалу ленинградций воротошта юкь. Бакъда, бургаш чутоха вІаштІехьдаьлаь.

Бордовскийи Юдавовои моттаа лоьзаш арабоаь Жердеви Даниловъ. Хьалха санна тІагІерташ а вай команда. ШолагІа тайм ба стевла массеха минут йисича цхьа бургаш а йолаш хьаьний воротшта таргахоачи Жеребцикий. Масеатн сагІеаца а вайа Жердевга дІалу бургаш, тІаьхха из а чу а тоя. Счет 1:0 а йолаш чакхдаьлар лоьзар.

ХІанз мара дІайолалуш латтац футбольни сезон. Болельщикаш теш вай футболистий говзал тІехьтІехьагІа лакхлургхиларах.

Х. МУСИЕВ.

КЕРДА УЧИЛИЩЕ

Назрана «Электроинструмент» яхача заводе къахьегаш дукха болхлой ба. Царна юкъе ба тайп-тайпара балха говзаш йола нах: токараш, фрезеровщикаш, слесараш, сварщикаш, иштта кхыбараш. Уж балха говзалаш Іомае шоашахьа деша дІаахийта на безам цу заводе укх денош къаьллаш я профессионально-технически училище. Цига хІанзалехьа кийчдаь доьлтаха группашта лаьрхІа цІенош, гІандаш, дешара пособеш. Духьаьнза цига дешаш хургья 30 сог хІоранена чувоагІа хаа группа. ІуйрнІна деша а дешаш, делкъал тІехьагІа заводерча станокаш тІа болх беш практически занятеш хургья цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДЕГІАУХАЧА МЕХКИЙ ПРОБЛЕМАШИ ХАЛОНАШИ

ЖЕНЕВА, 24 март. ТАСС-а спец. корр. Г. Шишкина хоам бу:

Женевски форума — дакъа лоацаш 120 мехка делегаци а йолаш йолча, торговлен дегІаахарен дешаш къоастадеча ООН-а конференце шоллагІа ди дІадоладелар Алжирски Республика президента Бен Белла моаршал луш йита телеграмма Іоешарца. Послане тІа белгалдоакх, дунеи кхалкъашта юкъера экономически гІулакхаш хІанз а нийсхо ца хиларца белгалдоалаш хилар, дегІаухача мехкий халкъашта цар зе деш хилар: Бен Белла белгалдоакх из тайпа гІулакх хувцаиза, бокъонца дола дунеи экономически бартхьоагІок гІулакхаш вІаштІехьдахилга дарг ца хилар а дерригача дунеи тІа машар чІоагІбара по новкъостал дерехилар а.

Конференце председатела Кайсуни (ОАР) юкъара дискусси дІайолалуш хилар чъа а кхайкадаь, эггара хьалхагІа дош лу дунеи торговле гІулакхехи дунеи халкъашта юкъерча экономически гІулакхехи йІаькха а корта болаш а доклад яьча конференце генеральни секретара Рауль Пребиша. Ший доклада тІара керттера моттиг дегІаухача мехкий гІулакхаштен проблемашта хетайяр Пребиша. Цо аьлар, дерригача адамех ши дакъа цу мехкашка дахаш а Іалаьмате халача хьала тІа а да. Шоаш тІехьадиса хилар дІадеиккара Іалаьмате йоккхий капиталовложенеш эш дегІаухаш долча мехкашта. Цхьабакъда, аьлар Пребиша, хІанз мо торговли латтачей дегІаухача мехкашка хьачуувзача товарашта а цигара дІаувзача товарашта а хІанзарча маьхий соотношени йолчеи хьалашка из проблема къоастае Іалаьмате хала да. ВІашагІхойттача Къамий Организаце, аьлар Пребиша, 60-гІа шераш дегІаахара шераш да аьнна яь а кхайкадаьд. Итт шере чакхйоаллаш ерригча къамаш продукт цхьана эха процент дегІайоагІилга вІаштІехьдаккхара дегІаухаа мехкаш тІа а хьийхад. Цхьабакъда, аьлар Пребиша, нагахьа санна дунеи рынкашка хІанз йолаш йола тенденци ше хиннача тайпара юсе, тІаьхха из гІулакх кхоачашдара 1970 шера 20 миллиард доллар тоъаргдац дегІаухача мехкашта. ДегІаухача мехкий гІулакхаш халча кхуъ кхы цхьан гІулакхо а, йоахар дІако Пребиша, промышленни мехкашка тІа-тІа дукхагІа Іалама бедала меттел синтетически бедал ухийташ хиларо. Цул совгІа, аьлар Пребиша, торговле хьалаш талларо дегІаухаш латтача мехкашта доккха зе ду. Масала, 1950 шерагара 1961 шерага кхаччалца Іалаьмате дукха ахча — 13,1 миллиард доллар дайра дегІаухаш долча мехкий цар долаш доккъа дІакхуьийтача товарий довзол дехьара хьачукхуьача товарий маьхий соотношени таллар бахьан долаш.

Конференце дакъа лоацараш тІахьийхар Пребиша, «ДегІаухилга Іалашдеш йолча кердача политикана тІехьа» яхача ший доклада тІа хьалха яьча проблема цІенхаштта уйла яра а дегІаухача мехкий гІулакхаш овлантара дена тоалар дукха хьадда гІудакхаш чакхдахара а. Цунца дувзадена Пребиша уйла тІаерзайр, по белгал ма даккхара, социалистически мехкаш Іалаьмате сихача темпашца дегІаухаш хиларах, дегІаухаш долча мехкашкара дІаухи импорт совъяккхара социалистическа мехкашка Іалаьмате йоккха потенциал хилара.

Пребиша хетачох, хІанз шин оагІорахьарча лерда тІа лелаеш йола социалистически мехкашара торговли дуккхача оагІорахьа лелаергйолаш гІулакх вІаштІехьдаккхаза даргдац. Цо цу тайпара могадир дунеи халкъашта юкъерча торговле шерра организаци вІашагІйоллилга. Юххера а ший къамаьл чакхдоалеча хана, ше дог тийша ва, аьлар Пребиша, экономически доалах муьтІахьнача адамашта сапаргІатача кердача лекхаленашка кхача могаргхиларах.

А. Н. КОСЫГИН НЕАПОЛЕ КХАЧАР

НЕАПОЛЬ, 25 март. (ТАСС-а спец. корр.). Тахан Сашилера кемаца укхаза кхаьчар Итальянски правительства вийха ваха Италега гІолла лелаш вола СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель А. Н. Косыгин.

Неаполитански порте А. Н. Косыгинан цуна улувча вахаш накъа баьхка бар Неаполя городской Іаьдалий викалаш. Городага хьожаш кІеззига ха яьккхачул тІехьагІа А. Н. Косыгини цунна улувра нахи автомашинашца Риме дІабахар.

ФРГ РАКЕТАШТА ТОХКАМБАЬБ

БОНН, 24 март. (ТАСС). Герман Оберта цІерахча космически аренна тохкамбарех ца кароргвалрех малхбузенгерманск общества а ракетни космически проблемашта йолча Іомалуш-тохкамбеча бюрос а селхан Куксхафена юкъе Зеленбурга яхача ракетни полигоне итт ракетана тохкамбаьб.

Малхбузегерманси кепа йовзаьно беча хоамах, ФРГ духхьашха тохкамбаьб радио новкъосталца «Лаьттан тІарча белгаларча моттиге» хьожаш йолча «планирующи ракетана».

ГИТЛЕРА ГІОНЧА ДИЙНА ВА

НЬЮ-ЙОРК, 20 март. (ТАСС). «Мартин Борман дийна а ва, хІаьта хІанз цхьанахьа Бразиле Мато-Грасо яхача штате а ва», — аьнад селхан Бразильски Сан-Пауло яхача штате бразильски Іаьдалашта дІакараваьхача, гитлеровски тІема зуламхочун вошас Ричард Бормана, доам бу Юнайтед Пресс интервейшна яхача агентства.

Нацистски партеца кулгалдара Гитлера заместитель хиннача Мартин Борман Германе столице 1945 шера мае Берлин эккхале хьалхагІа вийнарг лоархІаш вар укх тІеххьарча ханналца.

Ричард Бормана, зуламхочун вошас Гитлера гІонча волаш хиларах кхы цхьаькха кІамма ала тиганзар полицега. Эггара тІехьагІа гуш Берлине мара вайнанаш из аьнна хьар а венна.

ЛадувгІа

РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газета обзор; 8.20 — «Серлало» газета оагІонаш тІара; 8.30 — концерт; 8.45 — пионераштеи школьникаштеи йола передача (нохчий меттала); 15.53 — кагирхошта оттаиа передача (нохчий меттала); 16.10 — керда хоамаш (гІалгІай меттала); 16.25 — промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала)); 16.40 — эшарш; 16.45 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал (эрсий меттала); 18.10 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.35 — радиоладувгІархой заявкех оттаду концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.25 — телевизионни передачаш (эрсий меттала); 18.40 — доазол араьхьарча гІулакхий хьакъехьа комментатора къамаьл; 18.55 — киножурнал; 19.05 — «Сатирически объектив» яха телевизионни журнал; 19.40 — телезрителий декхарца оттаду концерт; 20.20 — Бераштта лаьрхІа мультипликационни фильм; 20.35 — «Дузньа» яха телевизионни спектакль.

Город Грозне, Аргунски улицагІа, № 66 йолча цІеношка яхаш йолча Куренная Анна Петровнас суде дехьад Латвийски ССР, город Даугавпиле, Нометню улицагІа, № 5 йолча цІеной 9-ча квартире вахаш волча Федоров Иван Ивановичагара ше хьаьнарах доли дош.

Дош дувцаргда Латвийски ССР Даугавпилсерча халкъа суде.

Город Грозне, Ленина улицагІа, № 19 яхаш йолча гражданкас Йира Галина Николаевнас суде дехьад шийн марагара Йира Эдуард Васильевичагара ше хьаьнарах доли дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча суде.

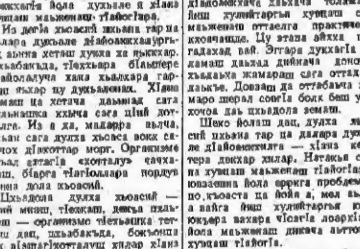

Яндарова Малика Грозничарча мехкдаьтта института технологически факультета пхелагІча курсе дешаш я. Деша енача хьалхарча шин шера Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода центральни лабораторе болх беш яр из. Цу заводе болх дика барах Маликайна «РСФСР социалистически кхьа отличник» яха значок еннай.

Сурта тІа: Яндарова Малика лабораторни болх беш йоалл.

Ю. Фатькина сурт.

МУЗЕЯ ХЬАЬШО ДУВЦ

Сийлахь-боккха Даьй-мехка тІом болча шерашка вай беррига чу можа дІаяйзар Советски Союза Турпала, полковника Медведев Дмитре кулгалдаь партизаний отряд. Цун комиссар хиннав полковник Сергей Тимофеевич Стехов. Цу отряде фашисташта духьала лоаттабьча къовсаме дакъа лоацаш хиннаб вай мехкахой Цароев Іаддал, Белов Иван, Иванков Александр.

Укх денашка Грозне кхаьчав отряда комиссар нов. Стехов, Краеведчески музея зале вІашагІкхийтта дукха дешархой бар. Гулбеннарий чІоагІа безам тІабоаллаш хийцар комиссара Стехова Цароев Іаддалеи Белов Иванеи деш хиннача турпа гІулаккхех. Цароев Іаддал хиннав эскарьа разведка начальник, хІаьта Белов массе а хана цІи хезача разведчикаца Кузнецов Николайца лелаш хиннав. Городашка Луцке, Ровне, Львове, Белоруссерча хьунашка шоаш даь ловзаш хийцар нов. Стехова. Дешархой дукхача хаттарашта жоп-жийлар цо.

Н. ЩЕРБАКОВ.

КОНФЕРЕНЦИ ХЬАЙИЙЛАЙ

ЖЕНЕВА, 24 март. ТАСС-а КОРРЕСПОНДЕНТАША Г. ШИШКИНЕИ Г. ДРАГУНОВЕИ хоам бу:

Селхан Женевски къамий Дорреце чІоагІа сахь а цунца цхьана чІоагІа лоархІам беш а хьайийлар торговлен дегІаахарен гІулакхашта йола ООН-а конференци. Гона хьисане чукхайна ассамблен зала чура муг Іараш хьалдуз дунеи тІарча 120 мехка хьалхара венача цаІи ахи эзар делегато. ДуккагІйолча делегаташта керте латт торговле, экономика е кхьча мехкашарча гІулакхий министраш, делегацей состава юкъе ба боккхий Іилмахой, экономика дешашта бола специалисташ, дипломаташ. Укхаза я СССР арахьарча торговле министр Патоличев керте латта Советски Союза делегаци, республика торговле министр Г. Л. Сязовски керте латта УССР делегаци, БССР торговле министр А. С. Шапров керте латта Белоруссе делегаци. Пресса галерейш тІаьнІ аьнна хьалйиза я. Укх тІеххьарча итт шера хинначарех эггара йоаккхагІа йола ше дунеи халкъашта юкъера конференци ювцар дукха Женеве венна газетий, радио, телевидене 400 гаргго корреспондент. Хьалхара заседани европейски телевидене гІолла дІахьеккар.

Нийсса 14 сахьати 45 минуте аьлча зале мел бараш хьалгІоатт, ООН-а традицега хьежжа, дуІайа е уйла яра хетаьь йист ца хулаш цхьа минут ха йоаккх. Бизза систем оттача хана цхоаза гон теттата ду. ООН-а генеральни секретара У Тана торговлен дегІаахарен гІулакхашта йола конференци хьайийлъ хилар дІа а кхайкадийа, къамаьл де дош лу Швейцарски конфедерацеи президента Людвиг фон Мооса. Моаршал кхойташ къамаьл ше деча хана Швейцаре президента белгалбоаккх цу дунеи халкъашта юкъерча форума боккха лоархІам, конференце дакъа лоацарашта лоаца боакх цо балха тІехь цар аьттув балар лоаш.

Цул тІехьагІа делегаташка къамаьл дир ООН-а генеральни секретаро У Тана. Дунеи халкъашта юкъерча барт-цхьоагІон исторечух, аьлар У Тана, белгалдира соботи я ер конференци. Цо аьлар, экономически дакъе по ООН-а балха юкъе йоакха дика эргало эрглаларта догдоахаш ва ше. Цу гІулакха цунах хила еза «чакхдоахарий инструмент», экономически дегІаахар дукха цо хьабелла беза кердача торговли политика никъ.

Цу тайпара политика кхалало ярг ца хилар ООН-а генеральни секретаро хьахьаккхар укх тІеххьарча шерашка овлангара дена хиннача кувцамашца. Цхьан оагІорахьара, аьлар ас, сиха политически кортамукъале яьккхай колониальни ахколониальни халкъаша. Вокх оагІорахьара, хІана дегІаухаш да аьле эолеш шал уж мехкаш «тІа-тІа дукхагІа промышленни обществаш тІехьадусаш хиларах совгІа, кукхача хьоале гуш да цар вахара боарам геттара лохлуш хилар». ДегІаухаш латтачеи дегІадьккхачеи мехкашта юкъера цу тайпара юкъ, аьлар У Тана, «халача а кхьметтел кхерамерча а хьала тІа кхаьчай».

Юххера къамаьл чакхдоалаш У Тана предложени елар къамий планирование методаш дунеи халкъашта юкъерча торговлена юкъехьо яьнна, делегаташта могадир из «торговлех экономически дегІаахара йола прогресса средство елга а, цу тайпара, хІанзарчеи дІахорчеи поколенешта топпенна вахар а машар а Іолашдара новкъостал деига а».

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ціеча фронтовикий улица, 16. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктохкана секретара — 2-45-46; партийни вахарен, промышленния, юртбахамен, письмой отделий — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 16. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-45-46; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ03085. Заказ № 1882.